

Küçüklerin Evlendirilmesine İlişkin Delillerin Fıkıh Usûlü Açısından Tahlili

İbrahim ÖZDEMİR

Prof. Dr. Bingöl Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi İslam Hukuku Anabilim Dalı.
Prof. Dr. Bingöl University, Faculty of Islamic Sciences, Department of Islamic Law.

Bingöl/ Türkiye

E-posta: ibrahimpalevi@hotmail.com

ORCID: 0000-0001-8119-1520.

DOI: 10.34085/buifd.1288647

Öz

Günümüzde çokça gündeme gelen fikhî/hukukî meselelerden biri, küçüklerin/bulûğ çağına gelmeyenlerin özellikle kızların nikâh akdi meselesidir. Fıkıh müdevvenâtı yakından incelendiğinde bu meselede iki farklı görüşün bulunduğu görülür. Bunlardan biri bulûğ çağına gelmeyenlerin nikâh akdinin caiz olduğunu söylerken diğeri ise bu akdin caiz olmadığını söylemektedir. İki fakihlerin kahir ekseriyeti tarafından benimsenirken ikincisi ise aralarında tabiînin de bulunduğu bazı fakihler tarafından benimsenmiştir. Her iki görüş sahipleri de birtakım delillere yer verip benimsedikleri görüşleri temellendirmeye çalışmaktadır. Makalemizde anılan her iki görüşü benimseyenler özellikle küçüklerin nikâh akdini caiz görenler tarafından yapılan istidlâller, fıkıh usûlü perspektifinden tahlil edilmeye çalışılmakta ve bazı değerlendirmelerde bulunmaktadır. Sonuç olarak küçüklerin nikâh akdini caiz gören görüşün dayandırıldığı delillerin zannî ve yapılan istidlâllerin tartışmaya açık olduğu, bu akdi caiz görmeyen görüşün zannedildiği gibi zayıf olmadığı; aksine güçlü ve tercihe şayan olduğu kanaatine varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Fıkıh Usûlü, Delil, İstidlâl, Küçüklerin Nikâh Akdi, Bulûğ Çağı.

Analysis of Evidence Regarding the Marriage of Minors in Terms of Fiqh Methodology

Abstract

One of the most popular fiqh/legal matters today is the issue of the marriage of minors/those who have not reached the age of puberty, especially girls. When the collected works of fiqh is examined closely, it is seen that there are two different views on this issue. One of them says that it is permissible for those who have not reached the age of puberty, the other says that this contract is not. While the first was adopted by the vast majority of al-fakih, the second was adopted by some al-fakih, among whom were successors. The holders of both views try to justify the views they adopt by including some evidence. In our article, inferences made by those who adopt both views, especially those who approve the marriage of minors, are tried to be analyzed from the perspective of jurisprudence and some evaluations are made. As a result, the evidence on which the opinion that the marriage contract of the minors is permissible is based on is conjecture and the inferences made are open to discussion, this view that does not see the contract permissible is not as weak as it is supposed; on the contrary, it has been concluded that it is strong and preferable.

Keywords: Fiqh Methodology, Evidence, Deduction, Marriage of Minors, Puberty.

Giriş

Fıkıh ilmi insandan sadır olan her türden fiili ilgilendiren hükümleri konu edinmektedir. Bu hükümlerin bir kısmı hem sübût hem delâlet bakımından kat'î olan birtakım delillerden istinbat edilmektedir. Kat'î delillerden istinbat edilen bu tür hükümler itikâdî bir nitelik/boyut kazandığından her mükellef tarafından bilinmesi gereken zarûrî-dinî hükümler (zarûriyât-ı diniyye) kapsamına girmektedir. Başka bir ifadeyle kesinlik kazanan şer'î-amelî hükümler, ıstilahî anlamdaki fikhî hükümler kategorisinden çıkıp itikâdî hükümler kategorisine dâhil olmaktadır.¹ Namaz, zekât, oruç ve haccın farziyeti ile faiz, zina, hırsızlık vb. fiillerin haramlığı bu tür hükümlerin birer örneğini oluşturmaktadır. Bir kısım hükümler de sübût ve/veya delâlet bakımından zannî olan delillerden elde edildiğinden zannî düzeyde kalmaktadır. Müctehidlerin bu kabil hükümlerde ihtilaf etmeleri, onların zannî olma özelliğinden kaynaklanmaktadır. Zannî hükümlerde ihtilafın söz konusu olması, bu hükümlerin içtihadı/farklı görüşlere açık olduğunu beraberinde getirmektedir. "Fikhî", "fer'î", "zannî" ve "ictihâdî" vasıflarıyla anılan bu kısım hükümlerden biri de henüz bulûğ çağına erişmeyenlerin nikâh akdine dair şer'î hükümdür. Günümüzde sıklıkla gündeme gelen/getirilen bu mesele, fakihler tarafından ele alınmış ve hakkında iki farklı görüş beyan edilmiştir. Bunlardan biri bulûğ çağına gelmeyenlerin nikâh akdinin caiz olduğunu söylerken diğeri ise bulûğun nikah akdi için şart olduğunu söylemektedir.

Müctehidler tarafından ele alınan bir meseleyi ele almamızın başat nedeni, cumhur tarafından başvuru delillerin küçüklerin nikâh akdinin caiz olduğuna delâletinin zannî olup tartışmaya açık olduğuna dair kanaatimizdir. Diğer bir anlatımla çoğunluk tarafından benimsenen cevaz görüşünün dayandırıldığı delillerin bu hükme açıktan delâlet etmediği ve yapılan istidlâllerin yeterli/gerekli derecede güçlü olmadığıdır. Binâenaleyh çalışmamızda küçüklerin nikâh akdiyle ilgili benimsenen her iki görüşün sahipleri tarafından başvuru deliller ve yapılan istidlâller üzerinde durulacak, bu delil ve istidlâller fıkıh usûlü perspektifinden incelenecek ve bazı değerlendirmelerde bulunulacaktır. Küçüklerin nikâh akdini caiz görenler tarafından başvuru delillere ve yapılan istidlâllere geçmeden, bu delil ve istidlâllerin de yeterli düzeyde anlaşılmasını sağlayan karşıt görüşün dayandığı delil ve istidlâllere yer vermek faydalı olacaktır.

A. Caiz Görmeyenlerin Delil ve İstidlâlleri

Bulûğ çağına erişmeyenlerin nikâh akdini² caiz görmeyen İbn Şübrüme (ö.144/761) ve diğer bazı fakihler, benimsediği bu görüşün ispatı için Kitab'ın yanı sıra maslahat odaklı aklî bir delile de başvurmuştur.³ Bu delilleri şöyle sıralayıp yapılan istidlâlleri fıkıh usûlü açısından incelemek mümkündür.

1. Kitab

¹ Sadrüşşerîa ve İbnu'l-Hümâm başta olmak üzere bazı usûlcüler fıkıhı, "kat'î hükümlerden" ibaret görmektedir (Bk. Sadrüşşerîa, Ubeydullah b. Mes'ûd el-Mahbûbî, *Tenkîhu'l-usûl fi ilmi'l-usûl*, thk. İbrahim el-Muhtar el-Ceberti, (Kahire: el-Matbaatu'l-Mahmûdiyye, 1356), 8; Kemâlüddîn Muhammed b. Abdilvâhid es-Sivâsî, *et-Tahrîr fi usûli'l-fıkıh* (Kahire: Matbaatu Mustafa el-Halebî, 1351), 4. Ancak bu anlayış, kıyas ve haber-i vahid gibi zannî delillerle sabit olan ve hükümlerin büyük çoğunluğunu oluşturan şer'î-amelî hükümleri fıkıhın tanımı/kapsamı dışında bırakmaktadır. Bk. Bihârî, Muhibullah b. Abdışşekûr, *Müsellemu's-sübût* (Kahire: el-Matbaatu'l-Hüseyniyye, ts.), 1, 8.

² Fakihler küçüklerin evlendirilmesi bağlamında yer verdikleri "nikâh", "inkâh", "zevâc" ve "tezvîc" kavramlarını cinsel ilişki (الوطء) anlamında değil, akid manasında kullanmaktadırlar. Bu meselenin günümüzde çokça tartışılmasının bir nedeninin de söz konusu evlilikten kastedilen anlamın bilinmemesi veya göz ardı edilmesi olduğunu söylemek mümkündür.

³ Klasik kaynaklarda küçüklerin nikâh akdini meşru görmeyen fakihlerden aktarılan başka delillere rastlanılmamıştır.

Küçüklerin nikâh akdini meşru görmeyen mezkûr fakihler, “وَابْتَلُوا الْيَتَامَىٰ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ” *Evlilik çağına gelinceye kadar yetimleri deneyin...* (Nisâ 4/6) ayetiyle istidlâl etmektedirler. Onlara göre bu ayet nikâh akdini bulûğ çağına bağlamakta (حتي بُلُغُوا), bu çağa gelmeyen birinin nikâh akdinin caiz olmadığına delâlet etmekte ve küçüklük vasfının bulûğ çağına erişmekle son bulacağına işaret etmektedir. Nitekim bulûğ çağına gelmeyen birinin nikâh akdi caiz olsaydı bu akdin “حني” edatıyla bulûğ bağlanmasının bir anlamı söz konusu olmazdı.⁴

Mezkûr ayetle yapılan bu istidlâle, küçüklerin nikâh akdini caiz görenler tarafından şöyle bir itiraz yöneltilmiştir: Söz konusu ayette geçen “حَتَّىٰ إِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ” ifadesinden maksad, bulûğ çağı değil, “cinsel ilişkide bulunma iktidarı”⁵ veya “ihtilâm olma” durumudur.”⁶ Ancak bu itiraza/yoruma şöyle cevap vermek mümkündür: Kelamda aslolan hakikattir. Hakikat anlamı mümkün oldukça mecaza gidilmeyeceği bilinen bir husustur. Nitekim nikâh kavramından ilk akla gelen de “cinsel ilişkide bulunma iktidarı” veya “ihtilâm” değil, akid veya cinsel ilişki anlamıdır (وطء). Bu da yapılan itirazın/yorumun güçlü olmadığına delâlet etmektedir. Bahsedilen ayette geçen “النِّكَاحَ” kavramından “cinsel ilişkide bulunma iktidarı” veya “ihtilâm” anlamı kastedilse bile bu, küçüklerin nikâh akdinin bulûğ çağına bağlı olmadığını veya nikâh akdinde bulûğun şart olmadığını göstermemektedir. Çünkü her iki durum da bulûğ erişmenin birer alametini oluşturmaktadır.⁷ Nitekim Ebû Yusuf (ö.182/798) ve İmam Muhammed (ö.189/805) dâhil olmak üzere çoğu fakihler bu görüşü benimsemektedir. Mâlikîlerin hem erkekler hem kızlar için 18, Ebû Hanîfe’nin (ö.150/767) erkekler için 18, kızlar için 17 yaş sınırını belirleyen görüşleri ise bulûğ a ait alametlerin belirmemesi durumunda söz konusu olan görüşlerdir.⁸

2. Maslahat

Küçüklerin nikâh akdini caiz görmeyenler tarafından başvuru olan diğer bir delil, maslahat odaklı aklî delildir. Bazı fıkıh kaynaklarında yer alan ifadelerden hareketle bu delili şöyle izah etmek mümkündür: Küçükler hakkında velayet hükmünün sabit olması onların ihtiyaçlarını temin etme amacına yöneliktir. Maldan teberru etme örneğinde olduğu gibi küçüklerin ihtiyaç duymadıkları konularda velayet hükmünün sabit olmaması bunu göstermektedir. Buradan bakıldığında küçüklerin, küçüklük halinde velileri tarafından yapılan nikâh akdine muhtaç olmadıkları görülür. Zira nikâhın temel maksadları, şehvetin cinsel ilişki yoluyla giderilmesi ve neslin bekasının sağlanmasıdır. Her iki maksad da küçüklerin nikâh akdinde bulunmamaktadır. Çünkü küçüklük hali bu maksadların tahakkukuna engel teşkil etmektedir. Nikâh akdinin küçüklerin lehine olmadığını; bilakis onların aleyhine olduğunu gösteren diğer bir husus, nikâh akdinin sürekli olduğundan hükümlerinin bulûğ çağından sonra her iki taraf için bağlayıcı olmasıdır. Halbuki velinin velayet yetkisi bulûğ çağına gelmekle birlikte sona ereceğinden velilerin, küçükleri rızalarının olmadığı bir nikâhın hükümlerine mecbur bırakma hakları yoktur.⁹ Küçüklerden sorumluluğun kaldırıldığını ifade eden nebevî

⁴ Bk. Serahsî, Ebû Bekr Şemsü'l-ımmme Muhammed b. Ebî Sehl, *el-Mebsût* (Beyrut: Dâru'l-Marife, 1993), 4, 212.

⁵ Bk. Nesefî, Ömer b. Muhammed b. Ahmed, *Tilbetu't-talebe* (Bağdad: Mektebetu'l-Müsennâ, 1311), 38.

⁶ Serahsî, *el-Mebsût*, 4, 212.

⁷ Bk. Cündî, Ziyâüddîn Ebu'l-Mevvedde Halîl b. İshâk, *Muhtasarı Halîl*, thk. Ahmed Câd (Kahire: Dâru'l-Hadis, 2005), 172.

⁸ Bk. Merğînânî, Ebu'l-Hasen Burhânüddîn Alî b. Ebî Bekr, *el-Hidâye fî şerhi Bidâyeti'l-mübtedî*, thk. Talâl Yusuf (Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsî'l-Arabî, ts.), 3, 281; Cündî, *Muhtasarı Halîl*, 172.

⁹ Bk. Serahsî, *el-Mebsût*, 4, 212.

hadisin¹⁰ bu görüşü teyid ettiğini söylemek mümkündür. Küçüklerin nikâh akdini caiz görmeyenler tarafından başvuru bu delilin aşağıda zikredilen: “ *الأصل في النكاح الحظر وأبيح للضرورة* ”¹¹ şeklindeki fikhî kuralın farklı bir ifadesi olduğunu söylemek mümkündür. Küçüklerin nikâh akdinin caiz olmadığını savunan bu görüşü şöyle özetlemek mümkündür: Evlilikte aslolan rızadır. Küçüklerin rızası/izni muteber değildir. Buluş çağına gelenlerin evliliğe icbar edilmemesi gerekir. Bu, küçükler için evleviyetle geçerli olan bir durumdur. Hiç kimsenin küçükleri bulûğla birlikte geçerlilik kazanan bir akdin bağlayıcı hükümlerine mecbur bırakma hakkı yoktur.

Çağdaş dönemin önemli fakih ve muhaddisleri arasında yer alan İbn Üseymîn (ö. 2001) doğru olanın (وهو الصواب) İbn Şübrüme tarafından savunulan görüş olduğunu söylerken¹² Sibâî (ö.1964), nikâhın teşri hikmetinin İbn Şübrüme'nin görüşünü teyid ettiğini ve bu görüşün daha sahih, mazbut ve akla yatkın olduğunu söylemektedir.¹³

Küçüklerin nikâh akdinin sahih olmadığını söyleyen fakihlerin başında gelen İbn Şübrüme, Hz. Âişe validemizin başta Buhârî (ö. 256/870) olmak üzere birçok muhaddis tarafından rivayet edilen ve küçüklerin nikâh akdinin caiz olduğuna delâlet eden hadisten anlaşılacak cevaz hükmünün Hz. Peygamber'e hâss olduğu görüşündedir (خصائص النبي).¹⁴ Şu var ki bu görüşü İbn Şübrüme'den nakledenler, onun buna dair bir deliline yer vermemektedirler. Dolayısıyla İbn Şübrüme herhangi bir delile dayanmadan bu görüşü benimsiyorsa bunun doğru olmadığı açıktır. Zira herhangi bir delile dayanmadan nebevî bir fiilin Hz. Peygamber'e hâss olduğunu söylemek doğru değildir. Bilakis fıkıh usûlünde beyan edildiği gibi nebevî fiiller, Hz. Peygamber'e hâss oldukları delille sabit olmadıkça bağlayıcı birer hüccet kabul edilir.¹⁵ İbn Şübrüme mezkûr hadisten anlaşılacak cevaz hükmünün Hz. Peygamber'e hâss olduğunu “ لا تُنكح ”¹⁶ hadisine dayandırıyor ise bunun da doğru bir istidlâl olmadığını söyleyebiliriz. Zira bu hadis, Hz. Âişe validemizin evliliğini konu edinen hadisten sonra varid olduğundan ondan anlaşılacak hükmün Hz. Peygamber'e hâss olduğuna delil olamaz.¹⁷ Ancak “ لا تنكح البكر حتى تستأذن ” hadisi, bahsedilen diğer hadisten anlaşılacak cevaz hükmünün Hz. Peygamber'e hâss olduğuna delâlet etmese de küçüklerin nikâh akdinin caiz olmadığına delâlet etmektedir. Daha açık bir anlatımla bakire kızlardan evlilik onayını almayı emreden hadis, Hz. Âişe validemizin evliliğini konu edinen hadisten anlaşılacak cevaz hükmünün neshedildiğine delâlet etmektedir. Bunu, evlilik iznini almayı emreden hadisin âmî olup küçük bakire kızları kapsamaması ve diğer hadisten sonra varid olmasından anlamak mümkündür. Buna dair geniş bilgi ileride gelecektir. Şimdi de küçüklerin nikâh akdini caiz görenler tarafından başvuru delillerine ve yapılan istidlâllere yakından bakmaya çalışalım.

¹⁰ Ebû Dâvûd, “Hudûd”, 17.

¹¹ Abdülazîz el-Buhârî, Alâüddîn Abdülazîz b. Ahmed, *Keşfu'l-esrâr şerhu Usûli'l-Pezdevî* (Beyrut: Dâru'l-Kitabî'l-İslamî, ts.), 1, 48.

¹² Bk. İbn Üseymîn, Muhammed b. Salih, *eş-Şerhu'l-mumtî'alâ Zâdi'l-mustakni'* (Beyrut: Dâru İbn Hazm, 1428), 12, 58.

¹³ Bk. Musatafa Sibâî, *el-Mer'e beyne'l-fikhi ve'l-kanun* (Beyrut: Dâru'l-Verrâk, 1999), 49-50.

¹⁴ Bk. İbn Hazm, Ebû Muhammed Ali b. Ahmed, *el-Muhallâ bi'l-Âsâr* (Beyrut: Dâru'l-Fikir, ts.), 9, 39.

¹⁵ Bk. Zerkeşi, Ebû Abdillâh Bedrüddîn Muhammed b. Bahâdır, *el-Bahru'l-muhîr* (Kahire: Dâru'l-Kütübî, 1994), 6, 30.

¹⁶ Buhârî, “Hiyel”, 10.

¹⁷ Bk. Muallimî, Ebû Abdillâh Abdurrahmân b. Yahyâ, *Fevâidu'l-mecâmî'*, thk. Ali İmrân-Nebîl Sindî (Mekke: Dâru Âlemi'l-Fevâid, ts.), 24, 114.

B. Caiz Görenlerin Delil ve İstidlâlleri

Fıkıh külliyâtı yakından incelendiğinde küçüklerin nikâh akdini caiz görenler tarafından başvuru delillerin Kitab, sünnet, âsâr, sahâbe icmâi, maslahat ve “nikâhta aslolanın mubah olması” kuralı olmak üzere altı delilden oluştuğu görülür. Bu delilleri şöyle sıralayıp onlarla yapılan istidlâl vecihlerini tahlil edebiliriz.

1. Kitab

Küçüklerin nikâh akdini caiz görenlerin istidlâl ettikleri ayetlerin başında, “ وَاللَّائِي يَكْفُرْنَ مِنَ ” *Kadınlarınızdan âdetten kesilmiş olanlar ile âdet görmeyenler hakkında tereddüt ederseniz onların bekleme süresi üç aydır*” (Talak 65/4) ayeti gelmektedir.¹⁸ İmam Buhârî başta olmak üzere bu ayetle istidlâl edenler, ayetin küçüklerin nikâh akdinin cevazına delâlet ettiğini söylemektedirler. Onlara göre bu ayet, âdetten kesilen kadınların (âise) yanı sıra âdet görmeyen ve hamile olan kadınların da iddet sürelerini beyan etmektedir. Âdet görmeyen kadınlar “ وَاللَّائِي لَمْ يَحْضُنَّ ” kendi içinde iki ana kısma ayrılmaktadır. Bir kısmı bulûğ çağına gelmekle birlikte herhangi bir hastalıktan ötürü âdet görmezken diğer kısmı ise küçüklükten ötürü (صغر) âdet görmemektedir.¹⁹ Ayette geçen “ وَاللَّائِي لَمْ يَحْضُنَّ ” ifadesi âmm olduğundan âdet görmeyen her iki kısmı da kapsamaktadır. Diğer bir ifadeyle bu ayet âdetten kesilen kadınların yanı sıra âdet görmeyen her iki kısım kadının da üç ay iddet beklemeleri gerektiğine hükmetmektedir. Âdet görmeyen kadınların iddet beklemelerine hükmedilmesi, yapılan boşanmanın sahih olduğunu gösterirken boşanmanın sahih olması, boşanma öncesi yapılan evliliğin sahih olduğunu göstermektedir.²⁰ Zira sahih boşanma sahih evlilikten sonra gelmektedir. Evliliğin sahih olması ise âdet görmeyen kadınlar arasında yer alan küçük kızların velileri tarafından yapılan nikâh akdinin sahih olduğu sonucunu beraberinde getirmektedir. Daha kısa bir ifadeyle bulûğ çağına gelsin veya gelmesin âdet görmeyen kadınların üç ay iddet beklemelerine hükmedilmesi, gerçekleşen talakın sıhhatine delâlet ederken talakın sıhhati, yapılan nikâhın sıhhatine delâlet etmektedir. Nikâhın sıhhati ise bu kapsamda yer alan küçük kızların velileri tarafından yapılan nikâh akdinin caiz olduğuna göstermektedir.

Küçüklerin nikâh akdinin meşru olduğunu savunanlar tarafından başvuru delil diğer bir ayet de “ وَيَسْتَفْتُونَكَ فِي النِّسَاءِ قُلْ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِيهِنَّ وَمَا يُثَلَّى عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ فِي نِسَاءِ اللَّائِي لَا تُؤْتُونَهُنَّ مَا كُتِبَ لَهُنَّ وَتَرْغَبُونَ ” *Senden kadınlar hakkında açıklama istiyorlar. De ki: “Onlara ait hükmü, Allah ve kitapta size okunan ayetler açıklıyor; onlar için yazılan kendilerine vermediğiniz, nikâhlamak da istemediğiniz yetim kadınlar hakkında, çaresiz çocuklar hakkında, yetimlere âdil davranmanız hususunda size okunup duran ayetler (açıklıyor).”* (Nisâ 4/127) ayetidir. İmam Muhammed, bu ayetin yetim çocukların/küçüklerin baba dışındaki velileri tarafından evlendirilmesinin caiz olduğuna delâlet ettiğini söylemektedir. Ona göre ayette geçen نِسَاءِ اللَّائِي “yetim kadınlar” kavramı, bulûğ çağına gelmeyen kızları ifade etmektedir. Zira “yetim/yütüm” kavramı, bulûğ çağına gelen veya babası hayatta olan kız ve erkek çocuklar için

¹⁸ Bk. Buhârî, “Nikâh”, 39.

¹⁹ Bk. Ebû Hayyân, Muhammed b. Yûsuf b. Alî el-Endelüsî, *el-Bahru'l-muhît fi't-Tefsîr*, thk. Muhammed Sıdkî Cemîl, (Beyrut: Dâru'l-fikir, 1420), 10, 200.

²⁰ Bk. Cessâs, Ebû Bekr Ahmed b. Alî er-Râzî, *Şerhu Muhtasari't-Tahâvî*, thk. Heyet (Beyrut: Dâru'l-Beşâir-Dâru's-Sirâc, 2010), 4, 293.

kullanılmamaktadır.²¹ Bu da kız olsun erkek olsun yetim çocukların/küçüklerin baba dışındaki velileri tarafından yapılan nikâh akdinin caiz olduğunu göstermektedir. İmam Muhammed, mezkûr ayette küçüklerin nikâh akdinin caiz olduğunu gösteren diğer bir ifadenin yer aldığını söylemektedir. O da ilgili ayette geçen لَا تُؤْتَوْنَ ifadesidir. Nitekim müfessirler bu ifadeyi لَا تَزَوَّجُوهُنَّ şeklinde açıklamaktadırlar. İmam Muhammed, “Babaları dışında kimse küçükleri evlendiremez”²² görüşünde olan Malîkî müctehidler tarafından ileri sürülen: Müfessirlerin mezkûr ifadeyi لَا تَزَوَّجُوهُنَّ şeklinde açıklamaları bir tenzil olmayıp tefsir olduğundan delil teşkil etmemektedir” şeklindeki itirazlarına/yorumlarına şöyle cevap vermektedir: Aynı ayette geçen لَا تُؤْتَوْنَ ifadesi, yetimlerin/küçüklerin nikâh akdinin caiz olduğuna açıkça delâlet etmektedir. Zira Yüce Allah bu ifadede, yetim kızlarla evlenmekten/onları evlendirmekten kaçınan velileri kınamaktadır ki bu kınama, yetim kızların nikâh akdinin caiz olduğunu açık bir biçimde ortaya koymaktadır. Nitekim yetim kızların nikâh akdi caiz olmasaydı onlarla evlenmekten/onları evlendirmekten kaçınan velilerin kınanması anlamsız olurdu.”²³ İmam Muhammed yaptığı izahın devamında Mâlîkî müctehidlerin elinde geriye tek bir ihtimalin kaldığını onun da küçük kızların “يَتَامَى النِّسَاءِ” yetim kapsamında çıkarılıp büyük kızların bu kapsama dâhil edilmesi olduğunu; ancak bunun da mümkün olmadığını zira küçük kızların nikâh akdinin caiz olduğunu gösteren birçok eser türü rivayetin bulunduğu, Müslümanların bu akdi yapa geldiklerini ve öncü imamların bunu caiz gördüklerini ifade etmektedir.²⁴

İmam Muhammed tarafından Nisâ-127. ayetin tefsirinde yer verilen ifade ve yorumlar bütüncül bir bakışla ele alındığında onun, “Babaları dışında kimse küçükleri evlendiremez” görüşünü savunan Medine Ehlinin reddi bağlamında bu ayetle istidlâl ettiği görülür. Bunu, ilgili ifade ve yorumların yer aldığı eserin adından (الحجة على أهل المدينة) da anlamak mümkündür. Bu da ayetin özelde yetim kızların baba dışındaki velileri, genelde ise bulûğ çağına gelmeyenlerin babaları baba yoksa diğer velileri tarafından yapılan nikâh akdinin caiz olduğuna delâlet ettiğini göstermektedir. Ayet, ilk hükmü doğrudan ikinci hükmü ise dolaylı olarak ifade etmektedir.

İmam Muhammed tarafından küçüklerin nikâh akdiyle ilgili benimsenen mezkûr görüş diğer Hanefî fakihler tarafından da benimsenmektedir. Nitekim İbnu'l-Hümâm (ö. 861/1457), *Yetimlerin hakkına riayet edemeyeceğinizden korkarsanız, beğendiğiniz kadınlardan ikişer, üçer, dörder nikâhlayın*” (Nisâ 4/3) ayetinde geçen فِي الْيَتَامَى kavramının yetim/küçük kızları ifade ettiğini, bu kavramı içeren ayetin, yetim kızlarla evlenmeyi/onları evlendirmeyi adil davranmama korkusu durumunda haram kıldığına, bu korkunun olmadığı durumda ise bunun caiz olduğuna delâlet ettiğini söylemektedir.²⁵ İbnu'l-Hümâm bu ayetten elde edilen cevaz hükmünün Hanefî usûlcüler tarafından kabul edilmeyen “şartın muhalif mefhumundan (وَإِنْ خِفْتُمْ)” değil, “Evlenilmesi haram

²¹ Bk. Şeybânî, Muhammed b. Hasen, *el-Hücce alâ Ehli'l-Medîne*, thk. Mehdi Hasen el-Kâdirî (Beirut: Âlemu'l-Kutub, 1403), 3, 144.

²² Kâdî Abdülvehhâb, Ebû Muhammed Abdülvehhâb b. Alî, *et-Telkîn fi'l-fkhi'l-Mâlîkî*, thk. Ebî Uveys (Beirut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2004), 1, 112. فَأَمَّا صِغَارُ النِّسَاءِ فَلَا يَزَوَّجُهُنَّ أَحَدٌ مِنَ الْأَوْلِيَاءِ سِوَى الْأَبَاءِ.

²³ Bk. Şeybânî, *el-Hücce*, 3, 144-145.

²⁴ Bk. Şeybânî, *el-Hücce*, 3, 146.

²⁵ Bk. İbnu'l-Hümâm, *Fethu'l-kadîr*, 3, 275.

olanların dışında evlilikte aslolanın helal olması" kuralından anlaşıldığını söylemekte ve Hz. Âişe validemizden aktarılan bir rivayetle bunu teyid etmeye çalışmaktadır.²⁶

2. Sünnet

Küçüklerin nikâh akdini caiz görenler, sünnetle/hadisle de istidlâl etmektedirler. İstidlale konu ettikleri hadislerin başında Hz. Âişe validemizin İmam Buhârî tarafından rivayet edilen ve bulûğ çağına gelmeden nikâh akdinin yapıldığını ifade eden mevkûf hadis gelmektedir. İmam Buhârî, bu hadisi "باب تزويج الصغار من الكبار", "باب إنكاح الرجل ولده الصغار"²⁷ adlı bab başlıkları altında zikretmekte, Hz. Âişe validemizin altı yaşındayken babası tarafından Hz. Peygamber'le nikâh akdi yapıldığını ifade eden bu hadisten, küçüklerin nikâh akdinin cevaz hükmünü istinbat etmekte ve bunu her iki bab başlığına da yansıtmaktadır. Buhârî'nin ilk şarihleri arasında yer alan İbn Battâl (ö. 402/1011-12), bu hadisin şerhinde şu bilgilere yer vermektedir: "Küçük kızın (الصغيرة) büyük biriyle nikâh akdinin yapılması caizdir. Bu, icmâ ile sabit olan bir hükümdür. Ancak küçük kız, evlilik çağına gelmedikçe kocaya teslim edilmez."²⁸ İbn Hacer el-Askalânî (ö.852/1449), İbn Battâl'ın icmâ deliline atıfta bulunmakla, Buhârî tarafından konulan bab başlıklarına ihtiyaç olmadığını îmâ ettiğini zira bu hükmün icmâa konu olacak kadar şöhret kazandığını söylemektedir.²⁹ Mezkûr hadisi rivayet eden Müslim (ö. 261/875) ve İbn Mâce (ö. 273/887) de benzer bab başlıklarına yer vererek aynı hükmü benimsediklerini göstermektedirler.³⁰

Muhaddislerde olduğu gibi fakihler de bu hadisle istidlâl edip hadisin küçüklerin nikâh akdinin caiz olduğuna delâlet ettiğini söylemektedirler. Burada İmam Şâfiî'nin (ö. 204/820) konuyla ilgili görüşlerine ve hadisle yaptığı istidlâle yer vermek yeterli olacaktır. İmam Şâfiî, evlendirilmek istenen akıl ve bulûğ sahibi bakire kızlardan evlilik iznini almayı emreden hadisteki iznin, nikâh akdi için vacib olmayıp onların gönlünün alınmasına yönelik olduğunu söylemektedir.³¹ İmam Şâfiî, Hz. Âişe validemizin babası tarafından küçük yaşta nikâh akdinin yapıldığını ifade eden hadisi delil göstermektedir. Ona göre Hz. Âişe validemizin izninin geçerli olmadığı bir yaşta babası tarafından nikâh akdinin yapılması, hem küçüklerin sadece babaları tarafından nikâh akdinin yapılabileceğine hem de akıl ve bulûğ çağına gelen bakire kızların babaları, baba yoksa dedeleri tarafından evlendirilirken onlardan izin alınmasının vacib olmadığına delâlet etmektedir. Zira anılan bakire kızların evlilik izni vacib olsaydı, Hz. Âişe validemiz izninin geçerli olmadığı bir yaşta nikâh akdi yapılmazdı ve bulûğ çağına gelinceye dek beklenilmesi gerekirdi. Nitekim bulûğ çağına gelmeyen bir çocuğun babası öldürüldüğünde, kısas ve diyetten birine karar verilebilmesi için çocuğun izni gerekli olduğundan onun bulûğ çağına gelmesi ve kâtilin o zamana kadar hapsedilmesi gerekmektedir.³² Çünkü kişi bâliğ olmadan kısas ve diyetle ilgili herhangi bir karar verme yetkisi bulunmamaktadır.

²⁶ İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-kadir*, 3, 275.

²⁷ Bk. Buhârî, "Nikâh", 11, 39.

²⁸ İbn Battâl, Ebu'l-Hasen Alî b. Halef, *Şerhu Sahîhi'l-Buhârî*, thk. Ebû Temîm Yasir (Riyad: Mektebetu'r-Rüşd, 2003), 7, 172.

²⁹ Bk. İbn Hacer, *Fethu'l-bârî*, 9, 124.

³⁰ Bk. Müslim, "Nikâh", 10; İbn Mâce, "Nikâh", 13.

³¹ Bk. Şâfiî, *İhtilâfu'l-hadis*, thk. Muhammed Ahmed Abdülazîz (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2008), 112.

³² Şâfiî, *İhtilâfu'l-hadis*, 112.

İmam Şâfiî, Hz. Âişe validemizin babası tarafından küçük yaşta nikâh akdi yapıldığını ifade eden mezkûr hadisi delil göstererek; “وَالْبِكْرُ تُسْتَأْمَرُ” *Evlilik için bakire kıza danışılmalıdır*³³ hadisinde geçen danışmanın/izin almanın vacib olmadığını zira Hz. Âişe validemizin bulûğ çağına gelmeden nikâh akdi yapıldığını, bulûğ çağına gelmeyen birinin izninin muteber olmadığını, küçüklerin babaları tarafından nikâh akdi yapıla geldiğini, bu konuda herhangi bir ihtilafın bulunmadığını; aksine kadim bir ittifakın söz konusu olduğunu söylemektedir.³⁴ Burada yer verilmeyen diğer fıkıh mezhepleri de küçüklerin nikâh akdinin caiz olduğu görüşünü benimsemektedir.³⁵

3. Eser Türü Rivayetler

Küçüklerin nikâh akdinin caiz olduğunu benimseyenlerin yer verdikleri diğer bir delil, sahâbe uygulamasını ifade eden ve âsâr/eser kavramıyla dile getirilen bazı rivayetlerdir.³⁶ Nitekim Hz. Peygamber amcası Hamza'nın küçük kızını Ebû Seleme'nin oğluyla; Hz. Ali, kızı Ümmü Gülsüm'ü küçükken Hz. Ömer'le; Kudâme b. Maz'ûn yeğenini Abdullah b. Ömer'le; Abdullah b. Ömer'in küçük oğlunu evlendirdiği ve diğer bazı sahâbîlerin bulûğ çağına gelmeyen kızlarının nikâh akdini yaptıkları bu tür rivayetlerde yer almaktadır.³⁷ İmam Şâfiî bunu: “Birçok sahâbî, küçük kızının nikâh akdini yapmıştır”³⁸ şeklindeki ifadesiyle dile getirmektedir.³⁹ Küçüklerin nikâh akdini caiz görenler, sahâbe neslinin ihtilafına konu olduğu bilinmeyen bu uygulamaların, babanın/velinin küçüklerin evlendirme yetkisinin (velâyet) bulunduğu ve bunun caiz olduğuna delâlet ettiğini söylemektedirler.

4. Sahâbe İcmâ

Küçüklerin nikâh akdinin caiz olduğuna dair yer verilen diğer bir delil, sahâbenin konuyla ilgili icmâdır. Başta İmam Muhammed ve İmam Şâfiî olmak üzere birçok fakih, sahâbe neslinin küçüklerin nikâh akdinin caiz olduğu konusunda icmâ ettiğini söylemektedir. Konu hakkındaki sahâbe icmâmı gösteren bazı ifadelere yer vermek gerekirse mezkûr iki imamın yukarıda yer verilen ifadelerinin yanı sıra İbn Abdilber'in (ö. 463/1071): “Âlimler babanın küçük kızının nikâh akdini yapabileceği hususunda icmâ etmişlerdir”⁴⁰ şeklindeki ifadesini zikretmek yeterli olacaktır. İbn Abdilber'in bu ifadesi sahâbenin küçüklerin nikâh akdi konusunda icmâ ettikleri anlamına gelmektedir. Zira sahâbenin ihtilaf ettiği bir konuda âlimlerin icmâ etmeleri söz konusu değildir.

³³ Müslim, “Nikâh”, 9.

³⁴ Şâfiî, *İhtilâfu'l-hadis*, 112.

³⁵ Mezhepler arasında vuku bulan bu ihtilaf, evlendirme yetkisinin kime ait olduğu konusundadır. Nitekim Şâfiî mezhebi küçük kızları sadece babaları, baba yoksa dedeleri evlendirebileceğini söylerken Hanefî mezhebi, tüm velilerin/asabenin küçük kızları evlendirme yetkisine sahip olduğunu söylemektedir. Mâlikî mezhebi küçük kızları sadece babaları veya babanın tayin ettiği kişiler tarafından evlendirilebileceği görüşündedir. Hanbelî mezhebi ise küçük kızların sadece babaları tarafından evlendirilebileceğini söylemektedir. Bk. İbn Kudâme, Ebû Muhammed Muvaffakuddîn Abdullah b. Ahmed, *el-Muğnî*, (Kahire: Mektebetu'l-Kahire, 1968), 7, 41-42; İbn Rüşd el-Hafid, Ebu'l-Velid Muhammed b. Ahmed, *Bidâyetü'l-müctehid* (Kahire: Dâru'l-hadis, 2004), 3, 34-35.

³⁶ Bk. *el-Hücce alâ Ehli'l-Medîne*, 3, 144.

³⁷ İbn Ebî Şeybe, *el-Musannef*, thk. Kemal Yusuf el-Hût (Riyad: Mektebetu'r-Rüşd, 1409), 4, 17.

³⁸ Şâfiî, *İhtilâfu'l-hadis*, 112; Şeybânî, *el-Hücce*, 3, 144.

³⁹ Bu rivayetlerle ilgili bk. İbn Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 4, 17.

⁴⁰ İbn Abdilber, Ebû Ömer Cemâlüddîn Yûsuf b. Abdillâh, *et-Temhîd limâ fi'l-Muvatta' mine'l-ma'ânî ve'l-esânîd*, thk. Mustafa el-Alevî-Muhammed el-Bekrî (Mağrib: Vezâretu Umumi'l-Evkâf, 1387), 19, 98.

5. Maslahat

Küçüklerin nikâh akdini meşru gören cumhurun başvurduğu delillerden biri de maslahattır. Şöyle ki: Kişinin denk biriyle evlenmesi/evlendirilmesi inkâr edilemeyen fitrî bir ihtiyaçtır. Fakihlerin evlilikte denkliği şart koşmaları bunu ifade etmektedir. Çünkü nikâhla hedeflenen maksadlar ancak denk biriyle yapılan nikâh yoluyla tahakkuk edebilmektedir. Ancak nikâhta denk birinin bulunması her zaman mümkün olmamaktadır. Küçüklerle ilgili velâyet hükmünün sabit olmasının temel gerekçesi onların ihtiyaçlarını temin etmek olduğuna göre küçüklerin özellikle kızların münasib görülen denk kişilerle nikâh akdinin yapılıp maslahatlarının zayi edilmemesi gerekmektedir.⁴¹ Bu da küçüklerin nikâh akdinin caiz olduğu sonucunu beraberinde getirmektedir.

6. Nikâhta Aslolanın Mubah Olması Kuralı

Küçük kızların nikâh akdinin caiz olduğunu gösteren diğer bir delil ise “nikâh akdinde aslolanın helal olması” kuralıdır.⁴² Fıkhî bir kural olan bu delil, kişiye haram olan kadınların dışında kalan tüm kadınlarla evlenmenin caiz olduğuna delâlet etmektedir. Nitekim kişiye evlenilmesi haram olan kadınları zikreden Nisâ-24.ayetin sonunda yer alan “وأحل لكم ما وراء ذلكم - bunların dışındakiler size helal kıldı” ifadesi, nikâh akdinde aslolanın helallik olduğunu ve haramlığın ancak bir delille sabit olabileceğini göstermektedir. İbnu'l-Hümâm bu delili şöyle izah etmektedir: “Nisa-3.ayetin yetim kızlarla evlenmeyi/onları evlendirmeyi adil davranmama korkusu durumunda haram kıldığına, bu korkunun olmadığı durumda ise bunun caiz olduğuna delâlet etmektedir. Ancak bu delâlet, ilgili ayette geçen “şartın (وَإِنْ جُفْتُمْ أَلَا تُقْسِطُوا) mefhumu muhalifinden” değil, nikâh akdinde aslolanın helal olması kuralından anlaşılmaktadır.”⁴³

C. Delil ve İstidlâllerin Fıkıh Usûlü Açısından Tahlili

Küçüklerin nikâh akdini caiz görenler tarafından yer verilen ve yukarıda beyan edilen delil ve istidlâleri, fıkıh usûlü açısından tahlil etmek gerekirse yukarıdaki sıralamayı da dikkate alarak şunları söylemek mümkündür.

1. Kur'an'la Yapılan İstidlâller

Küçüklerin nikâh akdini caiz görenler tarafından başvurulan Talak-4. ayetle yapılan istidlâlin zannî olup tartışmaya açık olduğu söylenebilir. Şöyle ki: Bu ayet, yukarıda yer verilen bilgilerden de anlaşılacağı üzere küçüklük nedeniyle âdet görmeyenlere hâss bir hükmü ifade etmemektedir. Zira bulûğ çağına gelip hastalık nedeniyle âdet görmeyenler, herhangi bir hastalık olmaksızın âdet görmeyenler ve âdeti gecikenler de âdet görmeyenler arasında yer almaktadır.⁴⁴ Dolayısıyla ilgili ayette yer alan “واللاني لم يجضن” ifadesinin doğrudan küçük kızları ifade ettiğini söylemek zordur.

“Ayette geçen “واللاني لم يجضن” ifadesi âmm olduğundan küçüklük nedeniyle âdet görmeyenleri de kapsamaktadır. Dolayısıyla bu ifadeyi içeren ayet, küçük kızlarla yapılan nikâh akdinin caiz olduğunu göstermektedir” şeklindeki bir itiraz ileri sürülebilir. Ancak bu itiraza şöyle cevap vermek mümkündür: Ayetin masadâkına/umumuna dâhil olan kadınlar, zevce/evli

⁴¹ Bk. İbnu'l-Hümâm, *Fethu'l-kadîr*, 3, 276.

⁴² Bk. İbnu'l-Hümâm, *Fethu'l-kadîr*, 3, 276.

⁴³ İbnu'l-Hümâm, *Fethu'l-kadîr*, 3, 275.

⁴⁴ Bk. Ebû Hayyân, *el-Bahru'l-muhîr*, 10, 200; Muallimî, *Fevâidu'l-mecâmî'*, 24, 114.

olma vasfıyla mukayyedir.⁴⁵ Çünkü bu ayet yer aldığı bağlamdan da anlaşılacağı üzere “âdet görmeyen boşanmış kadınların iddet süresinden” bahsetmektedir. Dolayısıyla bu ayet, “boşanmış eşlerinizden âdet görmeyenlerin iddet süresi üç aydır” anlamına gelmektedir ki bunun sadece eş/evli olup âdet görmeyen kadınları ilgilendirdiği açıktır. Nitekim “boşanmış eşlerinizden âdet görmeyenlerin iddet süresi üç aydır” ifadesinden “âdet görmeyen her kadının eş olması caizdir” anlamı çıkmamaktadır. Bunu benzer ifadelerde de görmek mümkündür. Sözelimi, “Kureyş kabilesine mensup olan tüm uzun boylular değerlidir” ifadesinden “uzun boylu olan her insan Kureyş kabilesine mensuptur” anlamı çıkmamaktadır.⁴⁶ Zira mantık ve usûl ilimlerinde beyan edildiği gibi âmm kavramlar, hâss kavramlara delâlet etmemektedir. Konumuz özelinde bu hususu şöyle ifade etmek mümkündür. “Eşlerinizden âdet görmeyenlerin iddet süresi üç aydır” ifadesi, “âdet görmeyen her kadının eş olması caizdir” hükmüne delâlet etmemektedir. Bu, “her insan canlıdır” örneğinde olduğu gibi yüklemi konusundan daha genel olan tüm önermeler için de geçerlidir. Bulûğ çağına gelip evlendiği halde âdet görmeyen kadınların da söz konusu olduğunu düşündüğümüzde “âdet görmeyenler” ifadesinin küçük kızları kapsadığını söylemenin daha zor olduğu ortaya çıkmaktadır.

“Âdet görmeyenler” ifadesinin âdet görebilecek durumda olanlar için geçerli olduğunu ve sadece bulûğ çağına geldiği halde âdet görmeyen kadınları kapsadığını söylemek de mümkündür. Usûlcüler bu tür ifadeleri “hâss anlamın irade edildiği âmm”⁴⁷ kavramıyla ifade etmekte ve buna dair naslardan birçok örnek vermektedirler. Namaz, oruç ve takvâ ile ilgili âmm naslar bu örneklerin başında gelmektedir. Nitekim çocuk, deli ve akıldan yoksun olanların bu nasların kapsamına dahil olmadıkları bilinmektedir.⁴⁸ Mezkûr kavramlar irade edilen hâss kısma/miktara mantûk yoluyla delâlet ederken irade edilmeyen kısma bu yolla delâlet etmemektedir. Bu tür kavramların iki temel belirtisinin bulunduğunu söylemek mümkündür. Biri söz konusu kavramların akıl yoluyla tahsis edilmesinin mümkün/caiz olmasıdır. Diğeri de tahsis edici aklın sarîh mantukla çelişmemesidir. Zira deliller arasında gerçek anlamda herhangi bir çelişki bulunmamaktadır.⁴⁹ Mantıkçılar söz konusu ifade türlerini “عدم الملكة-yetinin bulunmaması” kavramıyla dile getirmekte ve bu kavrama dair bazı örnekler vermektedirler. Bunların başında cansız bir nesne olan duvar için “bu duvar görmüyor”⁵⁰ ifadesi gelmektedir. Nitekim cansız nesnelere, görme yetisine sahip olmadığından onlar için görme kavramı olumlu veya olumsuz anlamda kullanılmamaktadır. Usûl ve mantık ilimlerinde beyan edilen bu hususları dikkate aldığımızda âdet görme çağında olmayan küçük kızlar için “âdet görmeyenler” ifadesinin kullanılmasının doğru olmadığı ortaya çıkmaktadır. Bu da Talak-4. ayetin, bulûğ çağına gelmeyen küçük kızları kapsamadığını ve küçük kızların nikâh akdinin caiz olduğuna dair bu ayetle yapılan istidlâlin yerinde olmadığını göstermektedir.⁵¹

⁴⁵ Bk. Muallimî, *Fevâidu'l-mecâmî'*, 24, 114.

⁴⁶ Bk. Muallimî, *Fevâidu'l-mecâmî'*, 24, 114.

⁴⁷ Şâfiî, *er-Risâle*, thk. Ahmed Şâkir (Mısır: Mektebetu'l-Halebî, 1940), 56; Gazzâlî, Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed, *el-Mustasfâ*, thk. Muhammed Abdüsselam Abdüşşâfi (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1993), 250.

⁴⁸ Bk. Şâfiî, *er-Risâle*, 56.

⁴⁹ Bk. Gazzâlî, *el-Mustasfâ*, 250.

⁵⁰ Bk. Şinkîti, Muhammed el-Emîn b. Muhammed el-Muhtâr, *Âdâbu'l-bahs ve'l-münazara*, thk. Suûd b. Abdilazîz Arîfi (Mekke: Dâru Âlemi'l-Fevâid, ts.), 46,

⁵¹ İstidlâlin yeterli/tam olmaması, *Adâbu'l-bahs ve'l-münazara* ilminde “التقريب غير تام-sevk edilen delilin iddia edilen hükmü netice verecek şekilde sunulmaması” olarak tanımlanmaktadır. Bu da delil ile medlul/iddia arasında örtüşmenin

Küçüklerin nikâh akdini caiz görenler tarafından dile getirilen ve yukarıda zikredilen: “Bulûğ çağına gelsin veya gelmesin âdet görmeyen kadınların üç ay iddet beklemelerine hükmedilmektedir. Bu hüküm, vuku bulan talakın sıhhatine delâlet ederken talakın sıhhati, yapılan nikâhın sıhhatine delâlet etmektedir. Nikâhın sıhhati ise bu kapsama giren küçük kızların nikâh akdinin caiz olduğunu göstermektedir” şeklindeki argümana şöyle cevap verilebilir: Kur’ân’da küçük kızların talakı hakkında açık bir hüküm veya delâlet bulunmamaktadır. Boşanmış eşlerden âdet görmeyenlerle (واللائي لم يحصنن) ilgili Kur’ân’da yer alan üç ay iddet bekleme hükmü ise talaka hâss bir hüküm değildir. Zira talak, iddet beklemenin yegâne sebebi olmadığı gibi temel sebebi de değildir. İddet beklemenin temel sebebi cinsel ilişkidir (وطء). Nitekim “ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ طَلَقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَّةٍ تَعْتَدُونَهَا kadınlarla evlenme akdi yapıp da sonra, birleşmeden onları boşadığımızda onlar üzerinde, hesaplayıp bekleteceğiniz bir iddet hakkınız yoktur” (Ahzâb33 /49) ayeti, cinsel ilişkide bulunulmadan boşanan kadınların her herhangi bir iddet beklemelerinin gerekmediğini açıkça beyan etmektedir. İddet ise sahih nikâhta söz konusu olabileceği gibi şer’î olmayan fasid nikâhta da söz konusu olabilmektedir.⁵² Dolayısıyla iddet bekleme hükmü ile talak arasında telâzüm ilişkisi bulunmadığı gibi sahih nikâh ile iddet bekleme arasında da bu ilişki türü bulunmamaktadır. Bu da Talak-4. ayetin küçük kızların bu kapsama dâhil olduklarına delâletinin açık olmadığını ortaya koymaktadır.

Talak 4. ayetin umum ifade etmesinden hareketle âdet görmeyen küçük kızların da nikâh akdinin caiz olduğuna delâleti kabul edilse bile, bu ayetin, “ لا تنكح البكر حتى تستأذن ”⁵³ sahih hadisiyle tahsis edildiğini söylemek mümkündür. Çünkü bu hadis, bilfiil izin verme yetkisi olmayan küçük kızların bu ayetin kapsamına dâhil olmadıklarına delâlet etmektedir.⁵⁴ Daha açık bir ifadeyle mezkûr hadis, âmm olduğundan kapsamında yer alan küçük kızların nikâh akdinin caiz olmadığını göstermektedir. Zira küçük kızlar, bulûğ çağına gelmeden evlilik iznini verme yetkisine sahip değildirlere.

Başta İmam Şâfiî olmak üzere birçok fakih, küçük kızların bilfiil izin verme yetkisine sahip olmadıklarını gerekçe göstererek onları, bakire kızlardan izin almayı emreden bu hadisin kapsamı dışında tutmaktadır.⁵⁵ Ancak bunun isabetli bir görüş olmadığını en azında tartışmaya açık olduğunu söylemek mümkündür. Zira küçük bakire kızlar bulûğ çağına gelip izin verme imkânına sahip olduklarından bahsedilen hadisin kapsamına girmektedir. Küçük kızların küçüklük halinde izin verme yetkilerinin bulunmaması ise onları bu genel kapsamın dışında tutmak için yeterli değildir.⁵⁶ Nitekim hadiste yer alan ve âmm olan “البكر” kavramı hem dilde hem fıkihta küçük kızları ifade etmek için de kullanılmaktadır. Dolayısıyla izin verme yetkisine sahip olacakları bulûğ çağına gelmeden küçük kızların nikâh akdini yapmak bu hadise göre caiz

bulunmamasından kaynaklanmaktadır. Daha açık bir ifadeyle delilin muddeadan daha genel olmasından ileri gelmektedir. Bk. Gelenbevî, İsmail Efendi, *Adâbu'l-bahs* (Mecmûa içinde) (Mısır: Matbaatu's-Sa'âde, 1353), 50, 51.

⁵² Bk. Kiyâ el-Herrâsî, Ebu'l-Hasen Şemsü'lislâm İmâdüddîn Alî, *Ahkâmu'l-Kur'ân*, thk. Musa Muhammed-İzzet b. Atiyye (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1405), 2, 315.

⁵³ Buhârî, “Hiyel”, 10.

⁵⁴ Bk. Muallimî, *Fevâidu'l-mecâmî'*, 24, 114.

⁵⁵ Bk. Şâfiî, *İhtilâfu'l-hadis*, 112.

⁵⁶ Bk. Muallimî, *Fevâidu'l-mecâmî'*, 24, 114.

olmamaktadır.⁵⁷ Küçük kızların bu durumu babası öldürülen çocuğun durumuna benzemektedir. Nitekim yukarıda belirtildiği gibi babası öldürülen küçük bir çocuğun kısas ve diyetten birine karar verebilmesi için izni gerekli olduğundan bulûğ çağına gelmesi ve kâtilin de o zamana dek hapsedilmesi gerekmektedir. Bütün bunları dikkate aldığımızda küçüklerin nikâh akdinin caiz olduğunu ispatlama bağlamında başvuru Talak-4. ayetin bu hükme delâletinin açık olmadığı anlaşılmaktadır. Mezkûr ayetle yapılan istidlâlin zannî olup tartışmaya açık olduğunu gösteren diğer bir husus da müctehid imamların konu bağlamında bu ayete yer vermemiş olmalarıdır.⁵⁸ Oysa müctehidler/fakihler fikhî hükümlerin kaynağını beyan ederken sünnetten/hadislerden önce ayetlere yer vermektedirler.

İmam Muhammed başta olmak üzere küçüklerin nikâh akdini caiz görenlerin başvurdukları Nisâ-127. ayetle yapılan istidlâl bir önceki ayette görüldüğü gibi usûlî bakımdan tartışmaya açıktır. Zira bu ayetle yapılan istidlâlin temel iddiası, burada geçen *يَتَامَى النِّسَاءِ* “yetim kadınlar” kavramının bulûğ çağına gelmeyen küçük kızları ifade ettiği ve dolayısıyla bu kızların nikâh akdinin caiz olduğuna delâlet ettiğiidir. Ancak anılan ayetin belirtilen hükme delâletinin açık olmadığını söylemek mümkündür. Zira *يَتَامَى النِّسَاءِ* kavramını farklı anlamlara hamletmek mümkün olduğundan bu kavramı içeren ayet de doğal olarak farklı manalara gelmekte ve farklı hükümlere delâlet etmektedir. Şöyle ki: Ayette geçen *يَتَامَى* kavramının küçük kızları ifade etmek için kullanıldığı kabul edilse bile bu, ayetin küçük kızların nikâh akdinin caiz olduğuna delâlet ettiği anlamına gelmemektedir. Zira ayetin farklı manalara hamledilmesi mümkündür. Nitekim tabiîn nesli arasında yer alan ve müfessirlerin başında gelen Saîd b. Cübeyr (ö.94/713), Dahhâk (ö.105/723) ve Rebî’ (ö. 65/685?) söz konusu ayeti: “*Yetimlerin hakları konusunda adil davranmamaktan korktuğunuz gibi evlendiğiniz kadınların hakları konusunda da adil davranmamaktan korkun*” anlamına hamlederken Mücahid (ö.103/721) onu: “*Yetim malını yemekten kaçındığınız gibi zinadan da kaçının ve hoşunuza giden kadınlarla evlenin*” anlamına hamletmektedir.⁵⁹ Bazı âlimler ayette geçen “*يَتَامَى النِّسَاءِ*” kavramının küçük kızlar için kullanılmadığını söylemekte ve bunu şöyle izah etmektedir: “*الرجل*” ismi küçük erkekler için kullanılmadığı gibi *النساء* ve *المرأة* isimleri de küçük kızlar için kullanılmamaktadır.”⁶⁰ Yetim isminin fıkhîta küçükleri ifade etmek için vaz’ edilmesi, bu ismin mezkûr ayette küçük kızlar için kullanıldığı anlamına gelmemektedir. Zira herhangi bir kelimenin bir anlam için vaz’ edilmesi onun bu anlamda kullanıldığını göstermek için yeterli değildir. Vaz’ın yanı sıra bu kelimenin vaz’ edildiği manada kullanıldığını engelleyen herhangi bir karinenin de bulunmaması gerekmektedir. Bahsedilen ayete bakıldığında ise burada geçen yetim isminin vaz’ edildiği manada kullanıldığını engelleyen bir karinenin var olduğu görülmektedir. O da aynı ayette geçen *النِّسَاءِ* “kadınlar” ismidir. Çünkü bu isim biraz önce belirtildiği gibi küçük kızlar için kullanılmamaktadır.⁶¹ *النِّسَاءِ* isminin Bakara-49. ayette geçen “*وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَهُمْ*” ifadesinde küçük kızlar için de kullanıldığı kabul edilse bile bunun diğer

⁵⁷ Bunu caiz görenlerin temel delili ise küçük kızların “*البكر*” kavramına dâhil olmadıkları değil, hadiste zikredilen izin almanın vacib olmadığıdır. Bk. Şâfiî, *İhtilâfu'l-hadis*, 112. Ancak bunun da zannî olup tartışmaya açık olduğu bilinen bir husustur. Nitekim fakihlerin çoğunluğu hadiste geçen izin alma emrinin vücub ifade ettiği görüşündedir. Bk. İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-müctehid*, 3, 33.

⁵⁸ Bu ayetle istidlâl edenlerin başında İmam Buhârî gelmektedir. Fakihler ise daha sonra bu ayetle istidlâl etmeye başlamışlardır. Bk. Cessâs, *Şerhu Muhtasari't-Tahâvî*, 4, 293; Serahsî, *el-Mebsût*, 4, 212.

⁵⁹ Bk. Kiyâ el-Herrâsî, *Ahkâmu'l-Kur'ân*, 2, 312.

⁶⁰ Bk. Kiyâ el-Herrâsî, *Ahkâmu'l-Kur'ân*, 2, 313.

⁶¹ Bk. Kiyâ el-Herrâsî, *Ahkâmu'l-Kur'ân*, 2, 313.

kullanıma nispetle daha az olduğunu söylemek mümkündür.⁶² Dolayısıyla النِّسَاء ismini karine kabul ederek tevile açık olan يتامى ismini mecaza hamletmek daha isabetli gözükmektedir. Nitekim bazı müfessirler, يتامى kelimesini mecaza hamledip ilgili ayette, “yetim kelimesinin geçmişteki bir vasfı gösterdiğini” ifade eden bir mecaz türünün (باعتبار ما كان) yer aldığını söylemektedir.⁶³ Ayetteki يتامى kelimesinden küçük kızlar kastedilmiş olsa bile bu, ayetin küçük kızların nikâh akdinin caiz olduğuna delâlet ettiği anlamına gelmemektedir. Çünkü mezkûr ayeti: “Yetim kızlarla küçüklük halinde değil, evlenme çağına geldikleri zaman evlenin” anlamına hamletmek mümkündür. Nitekim Beydâvî (ö. 685/1286) ayeti bu anlama hamletmekte ve bunu şöyle temellendirmektedir: “Mezkûr ayet, yetim ve küçük kızların nikâh akdinin caiz olduğuna delâlet etmez. Zira küçük kızlarla evlenmeyi arzulamak, küçüklük halinde onlarla evlilik akdini yapmayı gerektirmez.”⁶⁴ Nitekim yukarıda evlilik çağına/yaşına dikkat çeken “وَإِنتَلُوا الْيَتَامَى حَتَّىٰ إِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ” ayeti de bu anlamı teyid etmektedir. Usûlcüler tarafından dile getirilen: “Kur’ân’ın bütün ayetleri tek bir ayet hükmündedir”⁶⁵ cümlesi, Kur’ân ayetleri arasındaki bütünlük ilişkisini ve bunun itibara alınması gerektiğini ifade etmektedir. Nisâ-127. ayetin küçük kızların evliliğiyle ilgili inşâî/normatif bir hükmü ifade etmekten ziyade, Cahiliye dönemindeki evlilik durumunu tasvir ettiğini söylemek de mümkündür.⁶⁶ Bütün bunların yanı sıra yetim ismi bazı hadislerde bulûğ çağına gelen kızları ifade etmek için de kullanılmaktadır. Nitekim birçok sünen sahibi tarafından rivayet edilen “تستأمر اليتيمة في نفسها فإن سكنت فهو إذن لها وإن أبت فلا جواز عليها” Bakire kızları evlendirmek istediğinizde onlardan evlilik onayı talep ediniz. Sükût ederlerse bu onların onay verdikleri anlamına gelir. İzin vermezlerse onları zorla evlendirmeyin”⁶⁷ şeklindeki hadis bu kullanımın bir örneğini teşkil etmektedir.⁶⁸ Zira hadiste geçen ve izin talep etme/danışma anlamını ifade eden “تستأمر” kelimesi, burada zikredilen اليتيمة isminin, bulûğ çağına gelen kız anlamında kullanıldığına dair karine teşkil etmektedir.

Yukarıda yer verilen hususları dikkate aldığımızda Nisâ-127. ayetin farklı manalara geldiği ve dolayısıyla küçüklüklerin nikâh akdinin caiz olduğuna delâletinin açık olmadığı ortaya çıkmaktadır. Nitekim Kiyâ el-Herrâsî (ö. 504/1110): “Ayette geçen يتامى النساء fadesinden küçük kızların değil, bulûğ çağına gelen kızların (البالغة) kastedildiği sabit olduğu ve Kur’ân’da küçük kızların nikâh akdinin caiz olduğuna dair bir delâlet bulunmadığı için İbn Şübrüme, küçük kızların nikâh akdinin caiz olmadığını söylemektedir”⁶⁹ şeklinde kesinlik içeren ifadeler kullanabilmektedir. Kaldı ki mezkûr ayetin yetim/küçük kızların nikâh akdinin caiz olduğuna delâleti kesin olsaydı İmam Malik (ö. 179/795) ve İmam Şâfiî başta olmak üzere fakihlerin çoğunluğu, yetim kızların bulûğ çağına gelmeden nikâh akdinin caiz olmadığını benimseyip savunmazlardı.⁷⁰

⁶² Bk. Şinkîfî, Muhammed el-Emîn b. Muhammed el-Muhtâr, *Edvâu'l-beyan fi tefsiri'l-Kur'ân'i bi'l-Kur'ân* (Beyrut: Dâru'l-Fikir, 1995), 1, 222.

⁶³ Bk. Kiyâ el-Herrâsî, *Ahkâmu'l-Kur'ân*, 2, 313.

⁶⁴ Beydâvî, Nâsıruddîn Ebû Saîd Abdullah b. Ömer, *Envâru't-tenzil*, thk. Muhammed Abdurrahman el-Mer'aşlı (Beyrut: Beyrut: Dâru İhyâ'it-Türâsi'l-Arabî, 1418), 2, 100.

⁶⁵ Şîrazî, Ebû İshâk Cemâlüddîn İbrâhim b. Ali, *el-Luma' fi usûli'l-fıkah* (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2003), 44.

⁶⁶ Bk. Hafâcî, Şihâbüddîn Ahmed b. Muhammed, *Hâşiyetu's-Şihâb alâ Tefsiri'l-Beydâvî* (Beyrut: Dâru Sadır, ts.), 3, 183.

⁶⁷ Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 24.

⁶⁸ Bk. İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-müctehid*, 3, 35.

⁶⁹ Kiyâ el-Herrâsî, *Ahkâmu'l-Kur'ân*, 2, 314.

⁷⁰ Bk. İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-müctehid*, 3, 35.

2. Sünnetle Yapılan İstidlâller

Hz. Âişe validemizin bulûğ çağına gelmeden nikâh akdinin yapıldığını ifade eden ve küçüklerin nikâh akdinin caiz olduğuna delil gösterilen mevkuf hadisle yapılan istidlâl, zannî olup tartışmaya açıktır. Zira bu hadisin küçüklerin nikâh akdinin caiz olduğuna delâleti, bu hadisten sonra varid olan ve umum ifade eden sahih bir hadisle teâruz etmektedir. Şöyle ki: Hz. Âişe validemizin küçükken nikâh akdinin yapıldığını ifade eden hadis, “لا تتكح البكر حتى تستأذن” hadisinden önce varid olup ondan önceki bir durumu ifade etmektedir. İbn Hacer el-Askalânî, her iki hadisin bu şekilde anlaşılmasının ilk akla gelen güçlü bir ihtimal olduğunu zira Hz. Âişe validemizin evlilik hâdisesinin hicretten önce Mekke’de vuku bulduğunu söylemektedir.⁷¹ Bu da bakire kızlardan izin almayı emreden “لا تتكح البكر حتى تستأذن” hadisinin Hz. Âişe validemizin evliliğini konu edinen hadisten anlaşılacak hükmü neshettiği anlamına gelmektedir. Hz. Âişe validemizin küçükken nikâh akdinin yapıldığını gösteren hadisin hükmünün neshedilmesi, yapılan nikâh akdine herhangi bir halel getirmemektedir. Zira nesih, mahiyeti/tanımı gereği geçmişte vuku bulan fiil ve hükümleri değil, gelecekte meydana gelen fiil ve hükümleri ilgilendirmektedir.

Yukarıda zikredilen: “Küçük kızların bulûğ çağına gelmeden izin verme yetkileri bulunmamaktadır” şeklindeki argüman ise küçük kızları, “لا تتكح البكر حتى تستأذن” hadisinin kapsamı dışında tutmak için yeterli değildir.⁷² Çünkü küçük kızlar bilfiil evlilik iznini verme yetkisine sahip olmasalar da bulûğ çağına gelip bu izni verme yetkisine sahiptirler. Dolayısıyla küçük kızları bu hadisin kapsamına dâhil edip aynı hükme tabi tutmak daha isabetli gözükmektedir. Hadiste yer alan “البكر” kavramının âmm olması, bu hükmü teyid ettiği gibi Buhârî tarafından konulan “باب لا يُنكح الأب وغيْرُه البكر والتَّيْبُ إِلَّا بِرِضَاها” bab başlığı da bunu teyid etmektedir. Zira bu başlık İbn Hacer el-Askalânî’nin de belirttiği gibi ⁷³ büyük olsun küçük olsun bakire veya dul olsun evlendirilmek istenen kadınların rızasının şart olduğunu beyan etmek için konulmuştur. Mezkûr bab başlığı altında zikredilen “Dul kadın emri olmadan لا تُنكح الأيم حتى تستأمر، ولا تُنكح البكر حتى تستأذن” şeklindeki hadisin umumu/zahiri de bunu göstermektedir. Nitekim küçük kızlar için dul (الثيب) vasfı kullanıldığı gibi bakire (البكر) vasfı da kullanılmaktadır.⁷⁴ Küçük kızları, bu hadisin kapsamı dışında tutmayı gerektiren açık bir nass veya sağlam bir delil de bulunmamaktadır. Aksine büyük sorumluluklar gerektiren ve naslarda sağlam teminat (ميثاقا غليظا) olarak nitelendirilen nikâhın bir akid olması ve akidlerde rıza prensibinin esas olması, küçük kızların bu hadisin kapsamına dâhil edilmesi gerektiğine delâlet etmektedir. Ayrıca bunu hem evlilik çağına gelmeden yetimlere/küçüklere mallarının teslim edilmemesini emreden Nisâ-6. ayetinden hem de evlenmeye güç yetiren gençleri evlenmeye teşvik eden nebevî hadisten⁷⁵ de anlamak mümkündür.

Hz. Âişe validemizin evliliğini konu edinen hadis, yukarıda zikredilen “لا تتكح البكر حتى تستأذن” hadisiyle teâruz ettiğinden metin tenkide açık olduğu gibi başka açılardan da metin tenkidine açıktır. Nitekim Hz. Âişe validemizin nikâh akdini konu edinen hadisi şerh eden bazı

⁷¹ Bk. İbn Hacer, *Fethu'l-bârî*, 9, 124.

⁷² Bk. Muallimî, *Fevâidu'l-mecâmî*, 24, 114.

⁷³ Bk. İbn Hacer, *Fethu'l-bârî*, 9, 192.

⁷⁴ Bk. Nevevî, Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Şeref, *Minhacut-tâlibîn*, thk. Fadî Mağribî (Beyrut: Muessesetu'r-Risâle Nâşirün, 2021), 486-487.

⁷⁵ Bk. Buhârî, “Nikâh”, 1.

âlimler, hadiste bahsedilen olayın şer'î bir hüküm içermediğini söylerken⁷⁶ bazıları da hadiste yer alan iki hususun metnin sıhhatine hâlel getirdiğini söylemektedir. Bunlardan biri hadiste geçen dostluğun (الصلة) evlilik olayının gerçekleştiği Mekke'de değil, Medine'de söz konusu olduğudur. Diğer de Hz. Peygamber'in bizzat kendisinin Âişe validemizi babasından istediğini (الخطبة) ifade eden bu rivayetin, bunun Havle bint Hakîm yoluyla yapıldığını gösteren rivayetle çeliştiğidir.⁷⁷ İbn Hacer el-Askalânî, ileri sürülen bu iki hususu hadisin sıhhatine hâlel getirmeyecek şekilde yorumlayıp uzlaştırma yoluna gitse de bu, hadisin metin açısından tenkide açık olmadığını göstermez.

3. Eser Türü Rivayetlerle Yapılan İstidlâller

Küçüklerin nikâh akdinin caiz olduğuna delil gösterilen ve sahâbe uygulamalarını ifade eden eser türü rivayetlerle yapılan istidlâllerin zannî olup tartışmaya açık olduğunu söylemek mümkündür. Zira bu rivayetler yakından incelendiğinde onların kendinde delil olmadıklarının yanı sıra sened ve/veya metin açısından da tenkide tabi tutuldukları görülecektir. Nitekim hadis kaynakları, yukarıda zikredilen rivayetler arasında geçen ve Hz. Peygamber'in Hamza'nın kızını küçükken Ebû Seleme'nin oğluya evlendirdiğini gösteren rivayetin isnad açısından zayıf olduğunu söylemektedir.⁷⁸ İbn Hacer el-Askalânî, Hz. Ali'nin kızı Ümmü Gülsüm'ü küçükken Hz. Ömer'le evlendirdiğini ifade eden rivayetin munkatı' olduğunu belirtmektedir.⁷⁹ Kudâme b. Maz'ûn'un küçük yeğenini Abdullah b. Ömer'le evlendirdiğini söyleyen rivayetin sıhhatiyle ilgili tartışmalar kaynaklarda yer almaktadır. Kaldı ki neseb kaydının sistemli olarak tutulmadığı bir dönemde evlenen kişilerin evlilik esnasındaki yaşlarının kesin olarak bilinmesi mümkün gözükmemektedir. Bunu dikkate aldığımızda yukarıda yer verilen: "*Birçok sahâbî, küçük kızının nikâh akdini yapmıştır*," "*küçüklerin nikâh akdinin caiz olduğunu gösteren birçok eser türü rivayet bulunmaktadır*" şeklindeki ifadelerin de tartışmaya açık olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu durumun Hz. Âişe validemizin nikâh akdinin yapıldığı esnadaki yaşını belirleyen mevkuף hadis için de geçerli olduğunu söylemek mümkündür. Mezkûr rivayet ve ifadelerin tartışmaya açık olduğunu gösteren diğer bir husus da evlilik çağına dikkat çeken "وَإِنْتَلُوا الْبَيْتَامَى حَتَّىٰ إِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ" (Nisâ 4/6) ayetinin Kur'an'da yer almasıdır. Nitekim Kur'an'ı anlama ve hayata tatbik etme noktasında azami itina gösterdikleri tevatür düzeyinde bilinen sahâbe neslinin bu ayetin muktezasına uygun düşmeyen söz konusu nikâh akdini çokça yapmaları zor gözükmemektedir. "Anılan rivayet ve ifadelerde bahsedilen evlilikten kasıt, cinsel ilişki değil, salt nikâh akdidir" şeklindeki bir itiraz ileri sürülebilir. Ancak bunun küçük kızların nikâh akdinin yaygın olarak yapılması için yeterli bir neden teşkil etmediğini söylemek mümkündür. Anılan rivayet ve ifadelerin tartışmaya açık olduğu gösteren diğer bir husus da küçüklerin nikâh akdinin nikâhın asıl maksadlarına ve aile hayatını tesis etmenin temel esprisine uygun olmadığıdır.

4. Sahâbe İcmâıyla Yapılan İstidlâller

Küçüklerin nikâh akdinin caiz olduğuna dair sıklıkla başvurulanan Sahâbe icmâıyla yapılan istidlâl zannî olup tartışmaya açıktır. Şöyle ki: Küçüklerin nikâh akdi konusunda var

⁷⁶ Molla Gürânî, Ahmed b. İsmail, *el-Keuseru'l-cârî ilâ riyâdi'l-Buhârî*, thk. Ahmed Azv İneyet (Lübnan: Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, 2008), 8, 434. "هذه القضية ليس فيها حكم شرعي"

⁷⁷ Bk. İbn Hacer, *Fethu'l-bârî*, 9, 124.

⁷⁸ Bk. Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn, *es-Sünenu'l-kübrâ*, thk. Muhammed Kadir Atâ (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2003), 7, 196.

⁷⁹ İbn Hacer, *el-Metâlibu'l-âliye*, thk. Sa'd b. Nasır eş-Şesrî (Suud: Dâru'l-Âsime, 1419), 16, 252.

olduğu iddia edilen icmâ, İmam Şâfiî tarafından خير العامة عن العامة⁸⁰ ifadesiyle dile getirilen, nesilden nesile aktarıla gelen ve inkârı küfrü veya dalâleti mucib olan icmâ türü/tevatür değildir. Konu hakkında var olduğu iddia edilen icmâ, “zannî meselelerde müctehidlerin ittifakı sonucu gerçekleşen usûlî/teknik anlamdaki icmâ” şeklindedir. Ancak küçüklerin nikâh akdi konusunda bu tür bir icmân da gerçekleştiğini söylemek zordur. Zira bu meselede icmâ bulunsaydı tabiîn neslinden olan Irak fakihî ve Basra kadısı İbn Şübrüme, Basra fakihî Osman b. el-Bettî (ö.143/760) ve Mu'tezilî fakih Ebû Bekr el-Asem (ö. 279/892) gibi âlimler bu icmâa muhalif bir görüş ileri sürüp savunmazlardı. Diğer bir ifadeyle bu fakihlerin ihtilafı, konu hakkında sahâbe icmânının gerçekleşmediğini göstermektedir. Konu hakkında icmân varlığını iddia edenler tarafından dile getirilen: “Birçok sahâbî küçük kızının nikâh akdini yaptığı halde diğerleri buna karşı çıkmamıştır” şeklindeki argüman, icmân varlığını isbat etmek için kâfi gelmemektedir. Çünkü farklı düşünen sahâbîlerin küçük kızların nikâh akdine karşı çıkmamaları, meselenin zannî ve ihtilafa açık oluşuyla izah edilebilir. Nitekim zannî meselelerde inkâr caiz olmadığı gibi karşı tarafı ilzam etmek de caiz değildir. Dolayısıyla bu meselede muhalif sahâbîlerden söz edilmemesi, bütün sahâbîlerin aynı görüşü paylaştıkları anlamına gelmez. Bunun en büyük göstergesi de tabiîn nesli arasında yer alan bazı fakihlerin bu konuda muhalif bir görüşü benimsemiş olmalarıdır. Nitekim mesele hakkında sahâbe icmâi gerçekleşmiş olsaydı bunu en iyi bilenlerin başında tabiîn nesli gelirdi ve buna en çok onlar riayet ederlerdi. Bazı âlimlerin, İbn Şübrüme ve diğer bazı âlimler tarafından benimsenen muhalif görüşü şaz olmakla nitelendirmesi⁸¹ ise icmân varlığını ispatlamak için yeterli değildir. Zira bir görüşün şaz olup icmâ deliline hâlel getirmemesi, bu görüşün kat'î delillere aykırı olması halinde mümkündür. Oysa küçüklerin nikâh akdinin cevazı hakkında ileri sürülen delillerin bu hükme delâleti kesin olmadığı gibi bu konuda iddia edilen icmân varlığı da kesin değildir. Dolayısıyla konuyla ilgili icmân varlığının kesinlik bilgisi, yokluğun kesin bilgisi değil, kesin bilginin yokluğudur.

Şu var ki küçüklerin nikâh akdinin cevazı meselesinde “muhalifi bilinmeyen görüş” anlamındaki bir icmâ türünden söz etmek mümkündür.⁸² Zira İbn Şübrüme ve yukarıda isimleri anılan diğer fakihlerin ileri sürdükleri muhalif görüşten önce, konuyla ilgili farklı bir görüşün dile getirildiği bilinmemektedir. Nitekim İmam Şâfiî ve İmam Ahmed (ö.241/855), kesin olmayan icmâları/ittifakları muhalifi bilinmeyen görüşler olarak ifade etmektedirler.⁸³ Ancak her iki imamın konuyla ilgili ifade ve tutumlarından da anlaşılacağı gibi bu anlamdaki bir icmân/ittifakın “لا تنكح البكر حتى تستأذن” hadisine takdim edilmesi usûlî açıdan isabetli gözükmemektedir. Zira bu anlamdaki bir icmâ/ittifak, sünnetin delâletini ortadan kaldıracak kadar güçlü değildir.⁸⁴

5. Maslahatla Yapılan İstidlâl

Küçüklerin nikâh akdinin caiz olduğuna delil gösterilen maslahatla yapılan istidlâl de tartışmaya açıktır. Bunun en büyük kanıtı da maslahatın kendi başına şer'î bir delil olmadığıdır. Nitekim küçüklerin nikâh akdi meselesinde maslahatı delil gösteren fakihler de maslahatı

⁸⁰ Şâfiî, *el-Ümm*, thk. Rif'at Fevzî (Beyrut: Dâru'l-Marife, 1990), 7, 296.

⁸¹ Bk. İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî*, 9, 191.

⁸² Bk. Muallimî, *Fevâidu'l-mecâmî'*, 24, 116.

⁸³ Bk. Şâfiî, *el-Ümm*, 7, 278; İbn Dakikil'id, Ebu'l-Feth Takıyyüddîn Muhammed b. Alî, *Şerhu'l-İlmâm bi ahâdisi'l-Ahkâm*, thk. Muhammed Halûf (Suriye: Dâru'n-Nevâdir, 2009), 1, 98.

⁸⁴ Bk. Muallimî, *Fevâidu'l-mecâmî'*, 24, 116.

müstakil bir delil olarak değil, velinin velayeti altında bulunan kişilerle ilgili tasarrufta bulunurken maslahata uygun hareket etme zorunluluğu bağlamında zikretmektedirler. Konuyla ilgili diğer deliller de veli/velâyet bahsinde zikredilmektedir. Bu da bahsedilen nikâh akdiyle ilgili başvuru bütün delillerin velâyet yetkisiyle ilişkili olduğunu gösterdiği gibi bu yetkiyi kullanmanın maslahatın gözetilmesi şartına bağlı olduğunu da göstermektedir.⁸⁵ Nitekim özelde babalar genelde ise diğer veliler velâyeti altında bulunan küçüklerin ve kısıtlıların maslahatını gözetmekle yükümlüdürler. İmam Nevevî (ö. 676/1277) bunu: “ويتصرف الولي بالمصلحة-Çocuğun velisi, maslahata uygun tasarruflarda bulunmalıdır”⁸⁶ ifadesiyle dile getirmektedir. Binâenaleyh küçüklerin nikâh akdi meselesinde maslahatın müstakil bir delil olduğunu söylemek usûlî bakımdan isabetli değildir.⁸⁷ Nitekim bu mesele hakkında naslar -delâletleri zannî olsa da- söz konusu olduğundan ayrıca maslahatla istidlâl etmeye gerek de yoktur. Kaldı ki maslahat değişken ve sübjektif bir mahiyeti haiz olduğundan salt maslahat gerekçesiyle yapılan bir nikâh akdinin reelde maslahat olup olmadığı da bilinmemektedir. Çünkü veli tarafından maslahat olarak görülen bir nikâh akdi, küçükler için mefsetet olabilmektedir. Nitekim büyük sorumluluklar gerektiren nikâh akdinin müstakbel, müphem ve sübjektif birtakım maslahatlara bina edilmesi maslahatın değişken yapısıyla pek uyuşmamaktadır. Bundan dolayı küçüklerin nikâh akdini caiz görenler arasında yer alan İmam Şâfî ve Şâfî fakihler: “Baba ve dedenin velisi buldukları küçük kızları bulûğ çağına gelip izin vermeden nikâh akdini yapmamaları daha uygundur”⁸⁸ görüşünü tercih etmektedirler. İmam Nevevî bu tercihi: “Ta ki kızın velisi onu, istemediği bir evlilik esaretine düşürmüş olmasın”⁸⁹ şeklinde izah etmektedir. Bu izah, küçük kızların nikâh akdinin onlar için esarete dönüşme ihtimali/riski taşıdığını göstermektedir. Diğer bir ifadeyle gelecekte maslahat olarak tasavvur edilen bir evlilik, mefsetete dönüşme riskini bünyesinde barındırmaktadır. “Kız bulûğ çağına geldikten sonra evlendirildiğinde de aynı risk/ihtimal söz konusudur” şeklindeki bir itiraz haklı olarak ileri sürülebilir. Ancak “kızın bulûğ çağına gelip rızası alındıktan sonra velinin sorumluluk payı azalacağı gibi “kızla velinin birlikte karar vereceği bir evlilik” ile “velinin tek başına karar vereceği bir evliliğin” aynı risk ve sorumlulukları taşımadığı açıktır.

Maslahatla ilgili diğer önemli bir husus da onun şahıstan şahsa değiştiği gibi zamandan zamana da değişebilmesidir. Bir zaman maslahat olarak kabul edilen bir evlilik diğer bir zaman mefsetet olabilmektedir. Nitekim sayısız etken ve değişkenlerin hükümferma olduğu modern dünyamızda küçüklerin nikâh akdini maslahat olarak görmek, maslahatın mahiyetine uygun olmadığı gibi günümüz insanının içinde bulunduğu modern hayata ve kompleks bağlama da pek uygun değildir.

6. “Nikâhta Aslolanın Helal Olması” Kuralıyla İstidlâl

Küçüklerin nikâh akdini caiz görenler tarafından başvuru: “Nikâh akdinde aslolanın helal olmasıdır” şeklindeki fikhî kuralla yapılan istidlâlin de tartışmaya açık olduğu söylemek

⁸⁵ Velayet yetkisi hakkında yirmiye yakın nass bulunmaktadır. Bunların başında “لا نكاح الا بولي وشاهدي عدل-Nikâh akdi ancak veli ve iki adil şahitle gerçekleşir” hadisi gelmektedir.

⁸⁶ Nevevî, *Minhacü't-tâlibîn*, 357.

⁸⁷ Maslahatta olduğu gibi velayet de kendi başına bir delil olmayıp naslara dayanmaktadır. Nitekim velayet yetkisi velinin, velayeti altında bulunan kişiler hakkında her türlü tasarrufta bulunmasının caiz olduğu anlamına gelmemektedir. Velinin ne tür tasarruflarda bulunabileceği ayrıca naslar tarafından belirlenmektedir. Bu da hem velayet yetkisinin hem de bu yetkinin kullanım alanlarının ve sınırlarının naslar tarafından tayin edildiği anlamına gelmektedir.

⁸⁸ Nevevî, *el-Minhâc Şerhu Müslim b. el-Haccâc* (Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâs, 1392), 9, 206.

⁸⁹ Nevevî, *Şerhu Müslim*, 9, 206.

mümkündür. Çünkü bu kural, müstakil bir delil olma niteliğini taşımadığı gibi küçüklerin nikâh akdinin caiz olduğuna delâleti de zannîdir. Bunu üç şekilde izah edebiliriz. Biri bu kuralın birçok fakih tarafından kabul edilmemesidir. Diğer bir ifadeyle birçok fakihin nikâh akdinde aslolanın haram olduğunu kabul etmesidir. Nitekim Hanefî usûlcü Abdülazîz el-Buhârî (ö.730/1330) söz konusu kuralın zıddı olan: “*الأصل في النكاح الحظر وأبيح للضرورة*”-*Nikâhta aslolan haramlıktır. Zaruret (neslin devamı) için helal kılınmıştır*”⁹⁰ şeklindeki kuralı benimsemektedir. Yukarıda zikredilen “*لا تتكح البكر حتى تستأذن*” hadisi nikâhta aslolanın haramlık olduğunu ifade eden bu kuralı teyid etmektedir. Zira bu hadis, nikâhın caiz olmasını evlendirilmek istenen kızın/kadının izin vermesine/rıza göstermesine bağlamaktadır. Fakihler nikâhta aslolanın haramlık olduğunu, “*الأصل في الأبتناع الحُرْمَة*”-*Cinsellikte asıl haramlıktır*”⁹¹ şeklindeki diğer bir kuralla da ifade etmektedirler. “Nikâhta aslolanın helal olmasıdır” kuralını benimseyen İbnu'l-Hümâm da bu kurala yer verdiği eserinde, “*الأصل في الأبتناع الحُرْمَة*” kuralına da yer verip onu izah etmeye çalışmaktadır.⁹² İkincisi fikhî kuralların tek başına delil teşkil etmemesidir. Bunu, usûlcüler/fakihler tarafından zikredilen: “*Küllî kurallarla doğrudan fetvâ vermek caiz değildir*”⁹³ şeklindeki ifadeden de anlamak mümkündür. Üçüncüsü de fikhî kuralların genelde birçok istisnasının bulunmasıdır. Teknik ifadeyle fikhî kuralların küllî olmayıp ekserî olmasıdır. İstisnaların söz konusu olması ise bahsedilen kuralların kapsam alanının net olmadığı anlamına gelmektedir. Nitekim nikâhla ilgili bahsedilen her iki kuralın da birçok istisnasının bulunduğu kaynaklarda beyan edilmektedir.⁹⁴ Bu hususları dikkate aldığımızda “nikâhta aslolanın helal olması” kuralıyla yapılan istidlâlin usûlî açıdan tartışmaya açık olduğu anlaşılmaktadır.

Sonuç

Küçüklerin evlendirilmesi meselesi, fakihler tarafından tartışılmış ve hakkında iki farklı görüş beyan edilmiştir. Fakihler bu mesele bağlamında söz konusu edilen “nikâh”, “inkâh”, “zevâc” ve “tezvîc” kavramlarından “cinsel ilişki” değil, “akid” anlamının kastedildiği hususunda hemfikir oldukları gibi evlilik çağına gelmeyen bir kızın kocaya teslim edilemeyeceği konusunda da hemfikirdirler.

Küçüklerin nikâh akdini caiz görmeyen fakihler, evlilik çağına vurgu yapan Nisâ-6. ayetin yanı sıra “Bakire kızlar izin vermedikçe evlendirilmez” anlamındaki hadise, bu akdin nikâhın temel maksadlarından yoksun olup küçüklerin aleyhine olduğunu ifade eden maslahat odaklı aklî delile dayanmaktadır. Mezkûr fakihler tarafından delil gösterilen mezkûr ayet ve hadisin küçüklerin nikâh akdinin caiz olmadığına delâletinin açık/zahir olduğunu söylemek mümkündür. Kur’ân’da küçük kızların nikâh akdinin caiz olduğunu gösteren açık bir ayetin veya delâletin bulunmaması, naslarda küçüklere ait malların bulûğ çağından sonra kendilerine

⁹⁰ Abdülazîz el-Buhârî, *Keşfu'l-esrâr*, 1, 48.

⁹¹ Suyûtî, Ebu'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr, *el-Eşbâh ve'n-nezâir* (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1990), 61.

⁹² Bk. İbnu'l-Hümâm, *Fethu'l-kadir*, 8, 19. İbnu'l-Hümâm bu kuralın izahında şu bilgilere yer vermektedir: “Nikâhın asıl konusu (mahal) kadınlardır. Erkeklerde olduğu gibi kadınlar da hür olarak yaratılmışlardır. Hürriyet başkasına ait olma durumuyla çeliştiğinden nikâhın haramlığına delâlet etmektedir. Ancak nikâh, neslin bekası için zorunlu olduğundan meşru kılınmıştır.” (Bk. *Fethu'l-kadir*, 8, 19). Bu ifadeler nikâhta aslolanın haramlık olduğuna delâlet eden temel argümanın insanın hürriyeti olduğunu göstermektedir.

⁹³ Hamevî, Ebu'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. Muhammed, *Çamzu uyûni'l-besâir* (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1985) I, 37.

⁹⁴ Bk. Suyûtî, *el-Eşbâh ve'n-nezâir*, 61-63; İbn Nüceym, Zeynüddîn b. İbrâhîm b. Muhammed, *el-Eşbâh ve'n-nezâir* (Lübnan: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1999), 57-59.

teslim edilmesinin emredilmesi, Hz. Peygamber'in evlenmeye güç yetiren gençleri evlenmeye teşvik etmesi, küçüklerden sorumluluğun kaldırıldığını beyan etmesi, nikâhın beraberinde büyük yükümlülükler getiren bir akid olması ve akidlerde rıza prensibinin esas olması bu görüşü teyid etmektedir.

Küçüklerin nikâh akdini caiz gören cumhur ise Kur'ân, sünnet, âsâr, sahâbe icmâ, maslahat ve "nikâh akdinde aslolanın mubah olması" kuralından oluşan delilleri referans göstermektedir. Bu görüşü benimseyenler Talak-4. ayet ile Nisâ-3. ve 127. ayetlerini delil göstermektedirler. Her üç ayetle yapılan istidlâl yakından bakıldığında bu ayetlerin küçüklerin nikâh akdinin caiz olduğuna delâletlerinin zannî olup tartışmaya açık olduğu anlaşılır. Talak-4. ayetle yapılan istidlâlin tartışmaya açık oluşu, bu ayetin, yer aldığı bağlamdan da anlaşılacağı gibi "boşanmış eşlerden âdet görmeyenlerin iddet sürelerini" konu edinmesi ve bunun "âdet görmeyen her kadının eş olması caizdir" hükmüne delâlet etmemesinden anlaşılmaktadır. Ayette boşanmış olup âdet görmeyen kadınların üç ay iddet beklemelerine hükmedilmesi, âdet görmeyen küçük kızların da bu hükme tabi oldukları anlamına gelmemektedir. Bunu, "iddet beklemenin temel sebebinin talak değil, cinsel ilişki (الوطء) olması ve bu ilişkinin şer'î olmayan fasit nikâh türünde de söz konusu olabilmesinden" anlamak mümkündür. Küçük kızların âdet görmeyen kadınlar arasında yer aldıkları kabul edilse bile bu ayetin, "bakire kızlar izin vermedikçe evlendirilmez" hadisiyle tahsis edildiğini söylemek mümkündür. Talak-4. ayetle yapılan istidlâlin tartışmaya açık olduğunu gösteren diğer bir husus da müctehid imamların konu bağlamında bu ayetle istidlâl etmemiş olmalarıdır. Bütün bunların yanı sıra "âdet görmeyenler" ifadesinin âdet görebilecek durumda olan kadınlar için geçerli olduğunu ve dolayısıyla sadece bulûğ çağına geldiği halde âdet görmeyenleri kapsayıp ilgilendirdiğini söylemek de mümkündür.

Nisâ-3. ve 127. ayetlerle yapılan istidlâllerin zannî ve tartışmaya açık olduğunu gösteren birden çok kanıt bulunmaktadır. Bunların başında her iki ayetin ilk nesillerden itibaren farklı şekillerde yorumlanması gelmektedir. Her iki ayet ilk nesiller tarafından farklı şekillerde yorumlandığı gibi mezhep imamları ve müntesipleri tarafından da farklı şekillerde yorumlanıp farklı hükümlere konu edilmiştir. Nisâ-127. ayeti: "Yetim kızlarla küçüklük halinde değil, evlilik çağına geldiklerinde evlenin" şeklinde anlamak, Kur'ân bütünlüğü açısından daha isabetli gözükmektedir. Küçüklerin nikâh akdinin caiz olmadığına dair yukarıda yer verilen tüm hususlar bu anlamı teyid etmektedir.

Hz. Âişe validemizin küçükken nikâh akdinin yapıldığını ifade eden ve küçük kızların nikâh akdinin caiz olduğuna delil gösterilen mevkuf hadis, metin açısından tenkide açık olduğundan kendisiyle yapılan istidlâl de zannî olup tartışmaya açıktır. Hadisin metin tenkidine açık oluşu, bu hadisin daha sonra varid olan ve âmm olduğundan tüm bakire kızları kapsayan "bakire kızlar izin vermedikçe evlendirilmez" hadisiyle teâruz etmesinden kaynaklanmaktadır. Daha açık bir anlatımla Hz. Âişe validemizin küçükken nikâh akdinin yapıldığını ifade eden bu hadisin, bakire kızlardan evlilik iznini almayı emreden ve âmm olduğu için küçük bakire kızları da kapsayan hadislerle neshedildiğini söylemek mümkündür. Nikâhın her iki tarafa ağır sorumluluklar yükleyen bir akid olması ve akidlerde rıza prensibinin esas olması, küçük kızların hem evlilik için bulûğ çağını şart koşan Nisâ-6. ayetin hem de evlilik için bakire kızlardan izin almayı salık veren hadisin kapsamına dâhil olduklarını göstermektedir.

Küçüklerin nikâh akdinin caiz olduğuna delil gösterilen ve sahâbe uygulamalarını ifade eden eser türü rivayetlerle yapılan istidlâl tartışmaya açıktır. Söz konusu istidlâlin tartışmaya açık oluşu, mezkûr rivayetlerin müstakil birer delil olmadığının yanı sıra sened ve/veya metin açısından da tenkide uğramış olmalarından anlaşılmaktadır. Mezkûr rivayetlerle yapılan istidlâlin zannî ve tartışmaya açık olduğunu gösteren diğer bir husus da doğum ve ölüm kayıtlarının sistemli olarak tescil edilmediği bir dönemde evlenen kişilerin evlilik esnasındaki yaşlarının kesin olarak bilinmemesidir. Bunu dikkate aldığımızda Hz. Âişe validemizin küçükken nikâh akdinin yapıldığını ifade eden ve bu esnadaki yaşını belirten hadisin bu açıdan da metin tenkidine açık olduğu görülür.

Küçüklerin nikâh akdini caiz görenler tarafından bahsedilen icmâdan kasıt, tevatürle eş anlamlı olup kesinlik ifade eden icmâ türü değil, zannî meselelerde müctehidlerin söz birliği sonucu gerçekleşen teknik anlamdaki icmâ şeklidir. Bu manadaki bir icmâm da sahâbe döneminde gerçekleştiğini söylemek zordur. Bunu, sahâbe dönemini en iyi bilen tabiîn neslinden bazı fakihlerin anılan icmâa muhalif bir görüş ileri sürüp savunmalarından anlamak mümkündür. Bazı âlimlerin bu görüşü şaz olarak nitelendirmesi, iddia edilen icmâm varlığını kanıtlamak için kâfi gelmemektedir. Küçüklerin nikâh akdinin cevazı hakkında “muhalifi bilinmeyen görüş” anlamındaki bir icmâ türünden söz etmek mümkündür. Ancak bu icmâ türünün, “bakire kızlar izin vermedikçe evlendirilmez” hadisine takdim edilip sünnetin delâletini ortadan kaldırması, usûlî açıdan isabetli gözükmemektedir.

Küçüklerin nikâh akdinin caiz olduğuna dair maslahatla yapılan istidlâl zannî olup tartışmaya açıktır. Bunun zannî olup tartışmalı açık olduğu, maslahatın müstakil bir delil teşkil etmemesinden anlaşıldığı gibi fakihlerin maslahatı müstakil bir delil değil, velâyet kapsamında yer alan bir şart olarak zikretmelerinden de anlaşılmaktadır. Küçüklerin nikâh akdinin caiz olduğunu kanıtlamak amacıyla “nikâhta aslolanın helal olmasıdır” şeklindeki fikhî kural ile yapılan istidlâl de tartışmaya açıktır. Bunun tartışmaya açık oluşu ise bu kuralın müstakil bir delil olmadığının yanı sıra küçüklerin nikâh akdinin caiz olduğuna delâletinin kapalı olmasından da anlaşılmaktadır. Mezkûr kural ile yapılan istidlâlin tartışmalı olduğunu gösteren diğer bir husus da küçük kızların nikâh akdinin haram olduğuna delâlet eden karşıt bir kuralın bulunmasıdır. Yukarıda zikredilen “bakire kızlar izin vermedikçe evlendirilmez” hadisi bu karşıt kuralı teyid ettiği gibi bazı fakihler tarafından ifade edilen: “Her insan hür olarak doğmaktadır. Nikâh akdi başkasına ait olmayı gerektirdiğinden hürriyeti kısıtlamaktadır; ancak neslin bekası için meşru kılınmıştır” şeklindeki ifadeler de bu kuralı teyid etmektedir. Bütün bunlar dikkate alındığında küçüklerin nikâh akdini caiz gören görüşün dayandığı delillerin bu hükme delâletinin açık olmadığı ortaya çıkmaktadır. Bu da başta İbn Şübrüme olmak üzere bazı fakihler tarafından benimsenen ve küçüklerin nikâh akdinin caiz olmadığını söyleyen görüşün güçlü ve tercihe şayan olduğunu göstermektedir.

Kaynakça

- Abdülazîz el-Buhârî, Alâüddîn Abdülazîz b. Ahmed. *Keşfu'l-esrâr şerhu Usûli'l-Pezdevî*. 4 Cild. Beyrut: Dâru'l-Kitabi'l-İslâmî, ts.
- Beydâvî, Nâsîrüddîn Ebû Saîd Abdullah b. Ömer. *Envâru't-tenzîl*. thk. Muhammed Abdurrahman el-Mer'aşlî. 2 Cild. Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî,1418.
- Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn. *es-Sünenu'l-kübrâ*. thk. Muhammed Kadir Atâ.10 Cild. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2003.
- Bihârî, Muhibbullah b. Abdışşekûr. *Müsellemu's-sübût*.2 Cild. Kahire:el-Matbaatu'l-Hüseyniyye, ts.
- Cessâs, Ebû Bekr Ahmed b. Alî er-Râzî. *Şerhu Muhtasari't-Tahâvî*. thk.Heyet. 8 Cild. Beyrut: Dâru'l-Beşâir-Dâru's-Sirâc, 2010.
- Cündî, Ziyâüddîn Ebu'l-Mevedde Halîl b. İshâk. *Muhtasaru Halîl*. thk. Ahmed Câd. Kahire: Dâru'l-Hadis, 2005.
- Ebû Hayyân, Muhammed b. Yûsuf b. Alî el-Endelüsî. *el-Bahru'l-muhît fi't-Tefsîr*. thk.Muhammed Sıdkî Cemîl. 10Cild. Beyrut: Dâru'l-Fikir,1420.
- Gazzâlî, Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed. *el-Mustasfâ*. Thk. Muhammed Abdüsselam Abdüşşâfî. Beyrut: Dâru'Kutubi'l-İlmiyye,1993.
- Gelenbevî, İsmail Efendi. *Adâbu'l-bahs*. (Mecmûa içinde). Mısır: Matbaatu's-Sa'âde,1353.
- Hafâcî, Şihâbüddîn Ahmed b. Muhammed. *Hâşiyetu's-Şihâb alâ Tefsiri'l-Beydâvî*. 8Cild. Beyrut: Dâru Sadır, ts.
- Hamevî, Ebu'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. Muhammed. *Ğamzu uyûni'l-besâir*. 4 Cild. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1985.
- İbn Abdilber, Ebû Ömer Cemâlüddîn Yûsuf b. Abdillâh. *et-Temhîd limâ fi'l-Muvatta' mine'l-ma'ânî ve'l-esânîd*. thk. Mustafa el-Alevî-Muhammed el-Bekrî. 24 Cild. Mağrib: Vezâretu Umumi'l-Evkâf, 1387.
- İbn Battâl, Ebu'l-Hasen Alî b. Halef. *Şerhu Sahîhi'l-Buhârî*. thk. Ebû Temîm Yasir. 10 Cild. Riyad: Mektebetu'r-Rüşd, 2003.
- İbn Dakîkil'îd, Ebu'l-Feth Takıyyüddîn Muhammed b. Alî. *Şerhu'l-İlmâm bi ahâdîsi'l-Ahkâm*. thk.Muhammed Halûf. 5 Cild. Süriye:Dâru'n-Nevâdir, 2009.
- İbn Ebî Şeybe, *el-Musannef*. thk. Kemal Yusuf el-Hût. 7 Cild. Riyad:Mektebetu'r-Rüşd, 1409.
- İbn Hacer es-Askalânî, Ebu'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî. *el-Metâlibu'l-âliye*. thk. Sa'd b. Nasır eş-Şesrî. 19 Cild. es-Suûdiyye: Dâru'l-Âsime, 1419.
- İbn Hacer es-Askalânî, Ebu'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî. *Fethu'l-bârî*. thk. Muhammed el-Hatîb. 13 Cild. Beyrut: Dâru'l-Marife, 1379.
- İbn Hazm, Ebû Muhammed Alî b. Ahmed. *el-Muhallâ bi'l-âsâr*. 12 Cild. Beyrut: Dâru'l-Fikir, ts.
- İbn Kudâme, Ebû Muhammed Muvaffakuddîn Abdullah b. Ahmed. *el-Muğnî*. 10Cild. Kahire: Mektebetu'l-Kahire, 1968.
- İbn Nüceym, Zeynüddîn b. İbrâhîm b. Muhammed. *el-Eşbâh ve'n-nezâir*. Lübnan: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye,1999.
- İbn Rüşd el-Hafîd, Ebu'l-Velîd Muhammed b. Ahmed. *Bidâyetü'l-müctehid*. 4 Cild. Kahire: Dâru'l-hadis, 2004.
- İbn Üseymîn, Muhammed b. Salih. *eş-Şerhu'l-mumti'alâ Zâdi'l-mustakni'*. 15 Cild. Beyrut: Dâru İbn Hazm, 1428.
- İbnu'l-Hümâm, Kemâlüddîn Muhammed b. Abdilvâhid es-Sivasî. *Fethu'l-kadîr*. 10 Cild. Beyrut: Dâru'l-Fikir, ts.

- İbnu'l-Hümâm, Kemâlüddîn Muhammed b. Abdilvâhid es-Sivasî. *et-Tahrîr fî usûli'l-fıkıh*. Kahire: Matbaatu Mustafa el-Halebî, 1351.
- Kâdî Abdülvehhâb, Ebû Muhammed Abdülvehhâb b. Alî. *et-Telkîn fî'l-fıkhi'l-Mâlikî*. thk. Ebî Uveys. 2 Cild. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2004.
- Kiyâ el-Herrâsî, Ebu'l-Hasen Şemsülislâm İmâdüddîn Alî. *Ahkamu'l-Kur'ân*, thk. Musa Muhammed-İzzet b. Atiyye. 4 Cild. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1405.
- Mergînânî, Ebu'l-Hasen Burhânüddîn Alî b. Ebî Bekr. *el-Hidâye fî şerhi Bidâyeti'l-mübtedi*. thk. Talal Yusuf. 4 Cild. Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, ts.
- Molla Gürânî, Ahmed b. İsmail. *el-Kevseru'l-cârî ilâ riyâdi'l-Buhârî*. thk. Ahmed Azv İnyet. 11 Cild. Lübnan: Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, 2008.
- Muallimî, Ebû Abdillâh Abdurrahmân b. Yahyâ. *Fevâidu'l-mecâmi'*. thk. Ali İmrân-Nebil Sindî. 24 Cild. Mekke: Dâru Âlemi'l-Fevâid, ts.
- Nesefî, Ömer b. Muhammed b. Ahmed. *Tilbetu't-talebe*. Bağdad: Mektebetu'l-Müsennâ, 1311.
- Nevevî, Ebû Zekerıyyâ Yahyâ b. Şeref. *el-Minhâc Şerhu Müslim b. el-Haccâc*. 9 Cild. Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, 1392.
- Nevevî, Ebû Zekerıyyâ Yahyâ b. Şeref. *Minhacu't-tâlibîn*. thk. Fadî Mağribî. Beyrut: Muessesetu'r-Risâle Nâşirûn, 2021.
- Sadrüşşerîa, Ubeydullah b. Mes'ûd el-Mahbûbî. *Tenkîhu'l-usûl fî ilmi'l-usûl*. thk. İbrahim el-Muhtar el-Ceberti. Kahire: el-Matbaatu'l-Mahmûdiyye, 1356.
- Serahsî, Ebû Bekr Şemsü'l-eimme Muhammed b. Ebî Sehl. *el-Mebsût*. 30 Cild. Beyrut: Dâru'l-Marife, 1993.
- Sibâî, Musatafa b. Hüsnî. *el-Mer'e beyne'l-fıkhi ve'l-kanun*. Beyrut: Dâru'l-Verrâk, 1999.
- Suyûtî, Ebu'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr. *el-Eşbâh ve'n-nezâir*. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1990.
- Şâfiî, Muhammed b. İdrîs. *el-Ümm*. thk. Rif'at Fevzî. Beyrut: Dâru'l-Marife, 1990.
- Şâfiî, Muhammed b. İdrîs. *er-Risâle*. thk. Ahmed Şâkir. Mısır: Mektebetu'l-Halebî, 1940.
- Şâfiî, Muhammed b. İdrîs. *İhtilafu'l-hadis*. thk. Muhammed Ahmed Abdülazîz. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2008.
- Şeybânî, Muhammed b. Hasen. *el-Hücce alâ Ehli'l-Medîne*. thk. Mehdî Hasen el-Kâdirî. 4 Cild. Beyrut: Âlemu'l-Kutub, 1403.
- Şinkîfî, Muhammed el-Emîn b. Muhammed el-Muhtâr. *Edvâu'l-beyan fî tefsiri'l-Kur'ân'i bi'l-Kur'ân*. 9 Cild. Beyrut: Dâru'l-Fikir, 1995.
- Şinkîfî, Muhammed el-Emîn b. Muhammed el-Muhtâr. *Âdâbu'l-bahs ve'l-münazara*. thk. Suûd b. Abdilazîz Arîfî. Mekke: Dâru Âlemi'l-Fevâid, ts.
- Şirâzî, Ebû İshâk Cemâlüddîn İbrâhim b. Alî. *el-Luma' fî usûli'l-fıkıh*. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2003.
- Zerkeşî, Ebû Abdillâh Bedrüddîn Muhammed b. Bahâdır. *el-Bahru'l-muhît*. 8 Cild. Kahire: Dâru'l-Kütübî, 1994.